

KYMENLAAKSON AMMATTIKORKEAKOULU

Hoitotyön suuntautumisvaihtoehto/ sairaanhoitaja

Juho Simolin ja Laura Suvivuo

SYRJÄYTYNEEN NUOREN ELÄMÄNTAVAT JA SYRJÄYTYMISEEN LIIT-
TYVÄT RISKITEKIJÄT

–Kirjallisuuskatsaus

Opinnäytetyö 2012

TIIVISTELMÄ

KYMENLAAKSON AMMATTIKORKEAKOULU

Terveysala, Kotka

Hoitotyön koulutusohjelma

SIMOLIN, JUHO

SUVIVUO, LAURA

Opinnäytetyö

Kirjallisuuskatsaus syrjäytyneen nuoren elämäntavat ja syrjäytymiseen liittyvät riskitekijät ”voi hyvin nuori!”- hanke
50 sivua + 10 liitesivua

Työn ohjaaja
Toimeksiantaja

Eeva-Liisa Frilander, yliopettaja
Sotek

Maaliskuu 2012

Avainsanat

nuori, syrjäytyminen, elämäntavat, sosiaalisuus.

Opinnäytetyön tarkoituksena oli selvittää, mitkä ovat nuorten syrjäytymiseen vaikuttavia riskitekijöitä ja millaisia elämäntapoja on syrjäytyneillä nuorilla. Opinnäytetyö kuuluu ” Voi hyvin nuori! ” - hankkeeseen. Opinnäytetyö on kirjallisuuskatsaus ja se toteutettiin laadullista sisällön analyysiä soveltaen. Aineiston hankinnassa on käytetty ainoastaan Linda yhteistietokantaa, jotta nähdään kuinka paljon tulee ainoastaan yhdestä tietokannasta hakuteoksia. Lisäksi tutkimustyössä on käytetty manuaalisella haulla löytyneitä julkaisuja. Julkaisuissa on otettu huomioon niiden tuoreus ja laadukkuus. Ikähaitarina tutkimuksissa ovat pääosin 16 - 29- vuotiaat nuoret.

Kirjallisuuskatsauksen tulosten mukaan nuorten syrjäytymiseen vaikuttavat sosiaaliset suhteet, elämäntavat, ympäristökijät, yhteiskunnalliset tekijät, yksilölliset tekijät sekä koulutus eri muodoissaan. Opinnäytetyö haki myös vastausta nuorten elämäntapojen vaikutuksista syrjäytymiseen. Elämäntavoilla oli selkeä yhteys nuorten syrjäytymiseen. Opinnäytetyössä on tutkittu harrastuksien, rahapeliin, huumeiden, lääkkeiden sekä alkoholin vaikutusta nuorten syrjäytymiseen. Työn luotettavuutta lisää se, että tutkimusten käsittelyssä ja valinnassa oli mukana kaksi tutkijaa.

Nuorten syrjäytymiseen vaikuttavat tekijät ovat moninaiset. Yhteiskunnan muutokset vaikuttavat voimakkaasti nuoren elämään. Perherakenteen muuttuminen, vanhempien eroamiset ja vanhemmuuden katoaminen oli asioita, joita tässä tutkimustyössä ei niinkään tutkittu, mutta olisi varmaan hyvä tutkimustyön aihe. Tutkimustyön tekemisen yhteydessä heräsi uusina tutkittavina asioina tietokonepelien vaikutus nuoren ja lapsen syrjäytymiseen. Tämä aihe on alkanut vasta nyt herättämään yhteiskuntaa ja yhteiskunta on huolissaan nuorista, jotka elävät omassa eristäytyneessä maailmassaan. Koko yhteiskunnan, valtiovallan, perheiden, koulujen, sosiaalihuollon, terveydenhuollon, nuorten ja ammattiauttajien tulisi tehdä yhdessä työtä, ettei syrjäytymistä pääsisi tapahtumaan. Varhaisella puuttumisella pyritään aikaisessa vaiheessa ennalta ehkäisemään nuorten syrjäytymistä ja aikuisena yhteiskunnasta ulosjäämistä.

ABSTRACT

UNIVERSITY OF APPLIED SCIENCES

Health Care, Kotka

SIMOLIN JUHO
SUVIVUO LAURA

Alienated youth's life style and risk factors of alienation-
"voi hyvin nuori hanke"-project

-The literary overview

50 pages + 10 appendices

Eeva-Liisa Frilander, Senior Lecturer

Bachelor's Thesis
Supervisor

Commissioned by

Sotek- foundation

March 2012

Keywords

youth, alienation, life styles, sociable

The purpose of the thesis was to investigate risk factors causing young people's alienation and the lifestyles of the alienated youth. The thesis belongs to the "Voi hyvin nuori - project". The thesis is a literary overview and was completed through qualitative content analysis. The material was acquired purely through Linda-database, because we wanted to study how much information comes from a single database of publications. In addition to this, we used publications found through manual search. The publications' freshness and quality were considered.

The study is mostly about young people aged from 16 to 29 years. On the basis of the literature, young people's alienation is affected by social ties, lifestyles, environmental factors, society factors, individual factors and education in various forms. Furthermore, the thesis searched for answers about alienation caused by the youth's lifestyle. Lifestyle was clearly related to the youth's alienation. The effects of hobbies, gambling, drugs, medicines and alcohol on the youth's alienation have been studied in the thesis. The reliability of the thesis is increased by the fact that the research process and selection were done by two researchers.

The factors for youth's alienation are diverse. Changes in society strongly affect a young person's life. Changes in the family structure, the parents' divorce and disappearance are matters not studied in this thesis, but would most likely be worthy topics for a research. During the research, the effect of computer games on a young person's alienation arose as a new research topic. This topic has only now started to make society worried about the young people living in an isolated world. Our whole society; the government, families, schools, social service, healthcare, youth and professional helpers should work together to prevent alienation. Early intervention aims at stopping youngsters' alienation at an early stage as well as their exclusion from society as adults.

SISÄLLYS

TIIVISTELMÄ

ABSTRACT

1	TAUSTA JA TARKOITUS	6
2	SYRJÄYTYMISEN, ELÄMÄNTAVAN JA NUORUUDEN KÄSITTEET	8
	2.1 Syrjäytyminen käsitteenä	8
	2.2 Elämäntapa ja nuoruus käsitteinä	9
3	KIRJALLISUUSKATSAUS	10
4	TUTKIMUSONGELMAT	10
5	TYÖN ETENEMINEN	11
	5.1 Tutkimussuunnitelma	12
	5.2 Alkuperäistutkimusten haku	12
	5.3 Alkuperäistutkimusten valinta	13
	5.4 Alkuperäistutkimusten laadun arviointi	16
	5.5 Luotettavuus ja eettiset näkökohdat	17
	5.6 Aineiston analyysi	18
6	KOULU JA SYRJÄYTYMINEN	20
	6.1 Koulutuspaikan valinnan vaikutus syrjäytymiseen	20
	6.2 Koulun koon vaikutus syrjäytymiseen	21
	6.3 Erityisopetuksen vaikutus syrjäytymiseen	22
	6.4 Koulukiusaamisen ja masentuneisuuden vaikutus syrjäytymiseen	23
	6.5 Vapaa-ajan vaikutus opiskeluun	26
	6.6 Kulttuuritekijöiden vaikutus syrjäytymiseen	27
	6.7 Alueelliset erot	27
7	VANHEMPIEN TAUSTATEKIJÖIDEN VAIKUTUS NUOREN SYRJÄYTYMISEEN	28
	7.1 Vanhempien koulutustason vaikutus	28
	7.2 Vanhempien työttömyyden vaikutus	28
	7.3 Vanhempien masennuksen vaikutus	28
	7.4 Perheen vaikutus	29

8 NUOREN SYRJÄYTYMISEEN VAIKUTTAVAT TEKIJÄT	30
8.1 Työttömyys	30
8.2 Vuorovaikutustaidot ja itsetunto	31
8.3 Suhteiden vaikutus	34
8.4 Ongelmapelaamisen vaikutus	34
8.5 Päihteet	35
8.6 Liikunnan vähäisyyden vaikutus	36
9 YHTEENVETO TUTKIMUSTULOKSISTA	37
9.1 Koulu ja syrjäytyminen	37
9.2 Vanhempien taustatekijöiden vaikutus syrjäytymiseen	39
9.3 Nuoren syrjäytymiseen vaikuttavat tekijät	40
10 JOHTOPÄÄTÖKSET JA POHDINTA	42
LÄHTEET	45
LIITTEET	

Liite 1. Tutkimustaulukko

1 TAUSTA JA TARKOITUS

Tässä työssä tutkimme nuorten syrjäytymiseen vaikuttavia riskitekijöitä ja millaiset ovat syrjäytyneen nuoren elämäntavat. Syrjäytymisellä tarkoitetaan kertynyttä huono-osaisuutta, jossa yhdistyvät elämänhallintaan liittyvät ongelmat, toimeentulo-ongelmat, usein toistuva tai pitkäaikainen työttömyys ja syrjäytyminen yhteiskunnallisesta osallisuudesta. (Valtiontalouden tarkastusviraston toiminnantarkastuskertomus, 2007: 18.) Käsitteellä *nuoruus* tarkoitetaan ikävaihetta lapsuuden ja aikuisuuden välissä ja se on jokaisella täysin yksilöllistä. Nuoruuden ikämääritykset vaihtelevat lainsäädännössä sekä erilaisissa tutkimuksissa ja tilastoissa. (Koste & Tallskog 2010: 7.) *Elämäntavalla* tarkoitetaan tai yritetään kuvata sitä, miten ihmiset elävät. Se on yhteydessä elämäntyyliin, hyvinvointiin, elämisen laatuun, ajankäyttöön ja kulutukseen, jotka kaikki valaisevat jotakin elämäntavan osaa. (Rahkonen 1985: 31.)

Sisäministeriö on nostanut syrjäytymisen maamme keskeisimmäksi sisäiseksi uhaksi. Nuorena syrjäytyvän henkilön aiheuttamat kustannukset yhteiskunnalle ovat hänen elinkaarensa aikana 1,2 miljoonaa euroa. Syrjäytymisvaarassa olevien nuorten määrää on selvitetty monin tavoin ja laskelmien tulokset ovat vaihdelleet 14 000 ja 100 000 välillä. (Koste & Tallskog 2010: 28.)

Sosiaali- ja terveydenhuollonkansallinen kehittämisohjelma KASTE 2008–2011 hankkeen tavoitteena on kuntalaisten osallisuuden lisääminen ja syrjäytymien vähentäminen. Koko elämänajaksi luodaan pohja lapsuus- ja nuoruusiässä hyvinvoinnille ja siksi KASTE -hankkeen osatavoitteena on estää lasten ja nuorten syrjäytymistä. Riskitekijöitä syrjäytymiselle on peruskoulunjälkeisestä opiskelusta ulosjääminen ja pitkäaikainen eläminen toimeentulotuilla. Nämä syrjäyttävät nuoren yhteiskunnasta sekä samalla passivoivat nuorta. Kun nuoren riippuvuus tuista esimerkiksi toimeentulotuesta pitkittyy, yhteiskuntaan sopeutuminen heikkenee. Suurtenkaupunkien ongelmana on erityisesti pitkäaikaisasunnottomuus. Tämä johtaa usein huumeiden aktiivikäyttöön, päihteiden käyttöön, neurologisiin vammoihin, mielenterveysongelmiin, velkaantumisiin, vankilarangaistuksiin, rikollisuuteen ja väkivaltaisuuteen. (Sosiaali- ja terveysministeriön julkaisu, 2008: 6 – 24-25.)

Koulutuksen keskeytyminen on yhteydessä syrjäytymiseen, koska vähintään toisen asteen koulutus on usein ratkaisevaa työn saamisessa (Koste & Tallskog 2010: 28).

Koulutus selvästi pienentää työttömyyden ja syrjään jäämisen todennäköisyyttä ja vielä enemmän mitä korkeampi koulutustaso on. Koulutus ei kuitenkaan pelasta ketään syrjään jäämiseltä. (Myrskylä 2011: 47.) Vuosina 2008–2009 nuorten työttömyys kaksinkertaistui. Heistä 32 000 oli alle 25-vuotiaita, joka tarkoittaa suurinta osaa nuorista. (Koste & Tallskog 2010: 15.)

Suurimmalla osalla nuorista hyvinvointi on kuitenkin lisääntynyt, mutta 15–20 prosentin vähemmistöllä pahoinvointi on kasvussa. Yksi syy nuorten pahoinvoinnille on yksinäisyys. Nuori voi oireilla yksinäisyyttä esimerkiksi olemalla levoton, tottelematon ja tekemällä kaikenlaista kiusaa. Kiusanteko voi olla näpistelyä, töhrimistä tai muuten omaisuuden vahingoittamista. Pitkällä aikavälillä yksinäisyys voi johtaa myös epätoivoisempiin tekoihin kuten itsetuhoiseen käytökseen, päihteiden vakavaan väärinkäyttöön ja väkivaltaan. (Koste & Tallskog 2010: 29.)

Kouluterveyskyselyssä tiedusteltiin nuorten huumausaineisiin liittyvistä kokeiluista. Vuoden 2008–2009 kyselyn mukaan lukiolaisista tytöistä yhdeksän prosenttia ja pojista 12 prosenttia sekä yläluokkalaisista tytöistä viisi prosenttia ja pojista seitsemän prosenttia oli kokeillut laittomia huumeita ainakin kerran. (Anttila, Kuussaari & Puhakka 2010: 45.)

Suomalaisnuorten alkoholinkäytössä humalajuominen on edelleen yleisempää kuin Euroopassa keskimäärin. Vuonna 2008 15–24 - vuotiaista naisista kolme prosenttia ja miehistä kuusi prosenttia joi vähintään kerran viikossa väkeviä alkoholijuomia. Alkoholiin menehtyi 10 nuorta 15–24vuotiaiden ikäryhmässä vuonna 2007. (Koste & Tallskog 2010: 34.)

Viime vuosina masennuslääkitystä käyttävien naisten ja miesten määrät ovat lisääntyneet iästä riippumatta. Suhteellisesti eniten kasvua on ollut kuitenkin 18–24- vuotiaiden ikäryhmässä. Naisten masennuslääkkeiden käyttö on silti yleisempää kuin miehillä. (Anttila, Kuussaari & Puhakka 2010: 32–33.) Vuonna 2008 eläkkeelle siirtyi 1848 nuorta mielenterveyshäiriön vuoksi, joista yli 400:lla oli syynä masennus. Vuosittain nuorista 10–24- vuotiaiden ikäryhmässä keskimäärin 126 henkilöä tekee itsemurhan, joista miesten osuus on 75 prosenttia. Nuorten miesten itsemurhat ovat kuitenkin vähentyneet vuodesta 1990 alkaen. (Koste & Tallskog 2010: 27.)

Nuorten syrjäytyminen on yhteiskunnassamme tällä hetkellä hyvin ajankohtainen aihe. Tämän opinnäytetyön tarkoituksena on tarkastella jo olemassa olevan tutkitun tiedon avulla, millaisia syrjäytymisen riskitekijöitä on nuorilla olemassa ja millaisia elämäntapoja on syrjäytyneillä nuorilla. Kohderyhmänä ovat n. 16–29-vuotiaat nuoret. Kirjallisuuskatsauksen on tarkoitus samalla syventää meidän tietämystämme syrjäytyneistä nuorista, syrjäytyneen nuoren elämäntavoista sekä nuoren syrjäytymisen riskitekijöistä ja koota yhtenäisen katsaus näistä.

Opinnäytetyö aiheemme kuuluu ”Voi hyvin nuori!” -hankkeeseen. Hankkeessa tutkitaan empiirisin keinoin nuorten arvoja, elämäntyylejä, hyvinvoinnin ja integraation sekä pahoinvoinnin ja syrjäytymisen rakenteita. Lisäksi hankkeen tavoitteena on kasvattaa ymmärrystä, kehittää sosiaali- ja terveystaloudellista palvelujärjestelmää ja siten lisätä nuorten aikuisten hyvinvointia. (”Voi hyvin nuori!” - hanke 2010.)

2 SYRJÄYTYMISEN, ELÄMÄNTAVAN JA NUORUUDEN KÄSITTEET

2.1 Syrjäytyminen käsitteenä

Syrjäytymisen ehkäisylle tai syrjäytymiselle ei ole yhdenlaista määritelmää. Syrjäytyminen voidaan määritellä yksilön ja yhteiskunnan liitoksien heikkoudeksi. Syrjäytymisellä tarkoitetaan yleensä kertynyttä huono-osaisuutta, jossa yhdistyvät elämäntalouteen liittyvät ongelmat, toimeentulo-ongelmat, usein toistuva tai pitkäaikainen työttömyys ja syrjäytyminen yhteiskunnallisesta osallisuudesta.

Syrjäytyminen saattaa olla yksilötasoisia, mutta yleensä puhutaan myös ihmisryhmien ja kokonaisten alueiden syrjäytymisestä. Syrjäytymistä ei sinänsä aiheuta mikään yksittäinen ongelma. Syrjäytyminen voidaan nähdä elämäntalouden tapahtumaketjuna, jossa eri tilanteet seuraavat toisiaan ja muodostavat tietynlaisen kierteen. Syrjäytymisellä kuvataan elämäntalouden prosessia.

Huono-osaisuudella ja köyhyydellä taas kuvataan elinoloja. Syrjäytymisellä on aina omat yhteiskunnalliset taustatekijänsä, vaikka se tapahtuukin yksilötasolla. (Valtiontalouden tarkastusviraston toiminnantarkastuskertomus 2007: 18.)

Syrjäytyminen on viisivaiheinen prosessi, joka pahenee ja laajenee. Syrjäytymisen ensimmäisiä vaiheita ovat vaikeudet koulussa, kotona tai sosiaalisessa toimintaympäristössä. Toisena vaiheena on koulun keskeyttäminen tai alisuorittaminen. Kolmas vaihe on työmarkkinavaihe, jossa ajaututaan huonoon työmarkkina-asemaan. Neljäs vaihe on täydellinen syrjäytyminen. Tähän kuuluu kriminalisoituminen, työnvieroksunta, alkoholisointuminen, sosiaaliavustusten varassa toimeentulo, eristäytyminen tai muu vastaava marginalisoituminen. Viidennessä vaiheessa laitostutaan tai eristäydytään muusta yhteiskunnasta. (Valtiontalouden tarkastusviraston toiminnantarkastuskertomus 2007: 19.)

Syrjäytymiseen viitataan suomalaisessa kielenkäytössä mitä erilaisimpiin hyvinvoinnin ongelmiin ja sosiaalisista yhteisöistä karsiutumisen muotoihin. Syrjäytymiskäsitteen rinnalla käytettyjä termejä ovat muun muassa poispuodonneet, uloslyödyt, poissuljetut, marginalisoituneet tai polarisoituneet. Yksilötasolla puhutaan usein sosiaalisten ongelmien kasautumisesta, tietynlaisesta moniongelmaisuudesta tai kehitysmekanismeista. Laajemmalla tasolla hyvinvointia tarkastellaan usein elintason, elämänlaadun ja elämänhallinnan käsitteillä. Syrjäytyminen on ennen kaikkea yhteiskunnallisiin muutosprosesseihin liittyvä käsite. (Uhinki & Uhinki 2011: 7.)

Syrjäytymisriskin tunnusmerkkeinä ovat työttömyys ja/tai koulutuksen puute sekä vaihdellen asumisen ongelmat, fyysinen tai psyykinen sairaus, sosiaalisten suhteiden ongelmat tai päihitteet. Sosiaaliset ongelmat näkyvät asioinninvaikeuksina ja katkenneina ihmissuhteina. (Riihimäki 2010: 85–86.)

2.2 Elämäntapa ja nuoruus käsitteinä

Elämäntavan käsitteen tarkka määrittely on vaikeaa. Tutkijalle on suuri houkutus tehdä tarkkoja käsite-erotteluja: elämäntapa, elämäntyyli, elämänmuoto, arkielämä, habitus ja elämä. Nämä ovat käsitteitä, joiden erottaminen toisistaan ei ole helppoa.

(Roos 1988: 12.) Elämäntavalla tarkoitetaan tai yritetään kuvata sitä, miten ihmiset elävät. Se on yhteydessä elämäntyyliin, hyvinvointiin, elämisen laatuun, ajankäyttöön ja kulutukseen, jotka kaikki valaisevat jotakin elämäntavan osaa. Se muodostuu yksilöiden perheiden, sosiaalisten ryhmien, luokkien tai koko yhteiskunnan jäsenten kasvu- ja elinolosuhteista, elämänvaiheesta, elämäntoiminnoista, keskinäisen vuorovaiku-

tuksesta ja tietoisuudesta, arvoista, normeista sekä elämästä koskevien arviointien muodostamasta järjestäytyneestä kokonaisuudesta. (Rahkonen 1985: 31.)

Nuoruus on yksilöllistä. Sama ihminen voi aivan eri yhteydessä olla lapsi, nuori tai aikuinen. Arkielämässä käsitteellä nuoruus tarkoitetaan ikävaihetta lapsuuden ja aikuisuuden välissä. Nuoruuden ikämäärytykset vaihtelevat lainsäädännössä sekä erilaisissa tutkimuksissa ja tilastoissa. Esimerkiksi nuorisolain mukaan nuorilla tarkoitetaan kaikkia alle 29-vuotiaita. Työttömyystilastoissa nuoriksi luetaan alle 25-vuotiaat, kun taas lain mukaan nuoriksi katsotaan alle 40-vuotiaat. (Koste & Tallskog 2010: 7.)

3 KIRJALLISUUSKATSAUS

Systemaattinen kirjallisuuskatsaus on tieteellinen tutkimusmenetelmä, jossa tunnistetaan ja kerätään olemassa olevaa tietoa sekä arvioidaan tiedon laatua. Sillä voidaan myös tarkentaa tutkimuskysymystä. (Kääriäinen & Lahtinen 2006: 37.) Kirjallisuuskatsaus näyttää, miten aihetta on tutkittu sekä kuinka tekeillä oleva tutkimus liittyy jo olemassa oleviin tutkimuksiin (Hirsjärvi, Remes & Sajavaara 2008: 117). Systemaattinen kirjallisuuskatsaus rakentuu tavoitteesta eli ”ongelmasta”, mitä kyseistä tutkimuksesta halutaan tietää.

Systemaattinen kirjallisuuskatsaus rakentuu myös tutkimussuunnitelmasta, tutkimuskysymyksistä, tutkimusten hausta sekä niiden valinnasta. (Sallanterä & Hupli 2003: 25–26.) Kirjallisuuskatsaukseen liittyy olennaisesti laadun arviointia ja analysointia sekä niiden tulosten esittämistä. Systemaattinen kirjallisuuskatsaus yhdistää aikaisempaa tietoa luotettavasti. Sen avulla voidaan näyttää mahdolliset puutteet tutkimustiedossa ja välttää systemaattisia virheitä. Luotettavuutta voi horjuttaa tutkimusten vaihteleva laatu. Myös tutkimusten valinnalle asetetut sisäänottokriteerit voivat suunnata tuloksia. (Kääriäinen & Lahtinen 2006: 37,43.)

4 TUTKIMUSONGELMAT

Ennen kuin ryhdytään varsinaiseen aineiston keruuseen, on tutkimuksen ongelmat harkittava tarkkaan ja muotoiltava selkeästi (Hirsjärvi, Remes & Sajavaara 2004: 116.) Kirjallisuuskatsauksen prosessi lähtee tutkimuskysymysten asettamisesta, koska ilman

tutkimuskysymysten asettamista ei ole mahdollista löytää vastauksia. Kirjallisuuskatsauksella pyritään vastaamaan tutkimuskysymyksiin, jotka määritellään tutkimussuunnitelmassa. Tutkimuskysymysten avulla rajataan kirjallisuuskatsaus sen verran suppeaksi, jotta tutkimukset ja keskeinen kirjallisuus tulee huomioiduksi mahdollisimman hyvin. (Johansson, Axelin, Stolt & Ääri 2007:47.)

Opinnäytetyömme tarkoituksena oli selvittää, mitkä ovat nuorten syrjäytymiseen vaikuttavat riskitekijät ja millaisia elämäntapoja on syrjäytyneillä nuorilla. Tutkimusongelmat nousivat esiin käsitteestä syrjäytynyt, nuori ja elämäntavat. Myös ennakkotiedot ja käsitykset syrjäytymisestä ja elämäntavoista ohjasivat tutkimusongelmien muotoutumista.

Tässä kirjallisuuskatsauksessa tutkimuskysymyksiä on kaksi ja tutkimuskysymysten tarkoituksena on etsiä vastauksia siihen:

- 1. Mikä vaikutus koululla on syrjäytymiseen?**
- 2. Mikä vaikutus vanhempien taustatekijöillä on nuoren syrjäytymiseen?**
- 3. Mitkä ovat nuoren syrjäytymiseen vaikuttavat tekijät?**

5 TYÖN ETENEMINEN

Tässä osiossa käydään lävitse työn etenemisen eri vaiheita, mutta tulokset ja johtopäätökset löytyvät omista aihekokonaisuuksista ja tehdystä tutkimustaulukosta (liite 1.). Opinnäytetyömme aiheen valinnassa opettaja Eeva-Liisa Frilander oli ratkaiseva tekijä, koska hän toivoi aiheesta tehtävän opinnäytetyön ja aihe syrjäytyneiden nuorten elämäntavat nousi SOTEK-säätiön toiveesta. Frilanderin näkemyksenä oli se, että aiheesta olisi hyvä tehdä kirjallisuuskatsaus. Aihe ja tutkimusmenetelmä selvisivät siis tällä tavoin. Otimme selvää, ettei aiheesta ollut vielä tehty aiemmin kirjallisuuskatsausta. Selvitimme myös, että aiheesta löytyisi tarpeeksi tietoa. Matkan varrella huomasimme, että tutkimuksen aihetta olisi kuitenkin hyvä vielä muokkailla ja tehdä selkeämmäksi. Syrjäytyneiden nuorten elämäntavat liittyy tutkimustiedon valossa myös syrjäytymisen riskitekijöihin, joten otsikko Syrjäytyneen nuoren elämäntavat ja syrjäytymiseen liittyyvät riskitekijät koski työn tutkimusongelmia paremmin. Aihe ja tut-

kimusmenetelmä vaikuttivat ensin haasteellisilta, mutta päätimme kuitenkin tehdä aiheesta kirjallisuuskatsauksen. Päätöstä tuki se, että aihe oli työelämälähtöinen ja aiheen vaihtaminen olisi ollut haastavaa.

5.1 Tutkimussuunnitelma

Kirjallisuuskatsauksen ensimmäisessä vaiheessa laaditaan tutkimussuunnitelma, joka ohjaa tutkimustyömme etenemistä ja työmme jokaista vaihetta. Tutkimussuunnitelma antaa taustaa aiheen valinnalle, ja vastauksia ei ole mahdollista löytää ilman tutkimuskysymyksiä. Tutkimussuunnitelmasta tulee ilmetä tutkimuskysymykset, joita on yhdestä kolmeen ja niiden tulisi olla mahdollisimman selkeitä. Menetelmät pohditaan ja valitaan tutkimuskysymysten asettamisen jälkeen. Menetelmiin luetaan pohditut ja valitut hakutermit sekä tietokantojen valinnat. Kattavan katsauksen tekemiseen kannattaa sisällyttää tietokantahakujen lisäksi manuaalinen haku. (Johansson ym. 2007: 47, 6.) Tutkimuksen valintaa varten tulee laatia täsmälliset sisäänotto- ja poissulkukriteerit. Nämä voivat kohdistua tutkimuksen kohdejoukkoon, tuloksiin, interventioon tai tutkimusasetelmaan. Löydettyjen tutkimusten laadun arviointi on tärkeä osa systemaattisen kirjallisuuskatsauksen tekoa ja tätä tehtäessä erilaiset mittarit ja kriteeristöt ovat tärkeitä apuvälineitä systemaattisuudentakaamiseksi. Toisessa vaiheessa hankitaan ja valikoidaan mukaan otettavat tutkimukset analysoimalla ne tutkimuskysymysten mukaisesti, tarkastetaan laadukkuus sekä syntetisoidaan tutkimustulokset yhdessä. Kirjaaminen on oltava tarkkaa kaikissa vaiheissa katsauksen onnistumisen ja tulosten asiallisuuden osoittamiseksi. Viimeiseksi raportoidaan tulokset ja niiden pohjalta tehdään johtopäätökset sekä mahdolliset suositukset. (Johansson ym. 2007:47,6.) Tämän opinnäytetyön tutkimusongelmat on käsitelty kappaleessa 7.

5.2 Alkuperäistutkimusten haku

Tutkimuskysymyksiin perustuva alkuperäistutkimusten haku tulee tehdä systemaattisesti ja kattavasti sekä kohdistaa haut niihin tietolähteisiin, joista oletetaan saavan tietoa. Jos tutkimusongelmia on useita, kuhunkin tutkimusongelmaan tehdään haut mahdollisimman monipuolisesti eri hakusanoilla ja termeillä. (Johansson ym. 2007: 58.)

Tutkimusaineisto koostuu nuorten syrjäytymiseen vaikuttavista riskitekijöistä sekä syrjäytyneen nuoren elämäntavoista käsittelevistä tutkimuksista ja raporteista. Tutki-

musaineisto kerättiin Lindan monikenttähaussa, mikä on Suomen yliopistokirjastojen yhteistietokanta. Linda sisältää Suomen kansallisbibliografian sekä viitetiedot yliopistokirjastojen, Eduskunnan kirjaston, varastokirjaston ja Turun ammattikorkeakoulun tietokantoihin sisältyvistä aikakauslehdistä, kirjoista ja kartoista, sarjoista, arkistoista, visuaalisesta aineistosta ja elektronisesta aineistosta. (Johansson ym. 2007: 29.) Kuvassa 1 aineistonkeruu prosessi on pyritty kuvaamaan mahdollisimman selkeästi. Tässä tutkimuksessa hakusanoina käytettiin sanoja: syrjäytyminen, nuori, elämäntavat ja sosiaalisuus. Nämä sanat katkaistiin käyttämällä Linda - yhteistietokannassa käytettävää kysymysmerkkiä (?). Sanat yhdistettiin seuraavasti: syr? nuor? or nuor? sosiaali? or nuor? elämäntä?

Tutkimustyöhömme halusimme saada vain kaikkein ajankohtaisimman tiedon, joten päätimme rajata haun vuosille 2005–2011. Haku suoritettiin marraskuussa 2011, joten mukaan tulivat siihen mennessä julkaistut tutkimukset. Hakujen rajauksena oli suomen kieli ja käytimme haussa vain e-aineistoa. Käytimme vain Linda tietokantaa, koska koimme, että saimme vastaukset kaikkiin kysymyksiimme. Lindassa oli tarpeeksi uutta ja luotettavaa tietoa aiheesta. Samoja teoksia löytyi muistakin tietokannoista. Käytimme tarkoituksella vain yhtä tietokantaa, koska hakiessamme tietoa edellä mainituilla hakusanoilla saimme runsaasti tutkimusaineistoa. Saimme haulla 172 tutkimustulosta, jotka totesimme olevan aiheeseen ajankohtaisia, laaja-alaisia ja monelta kannalta asiaan kantaa ottavia. Monessa kirjallisuuskatsauksessa on käytetty useampia tietokantoja, mutta halusimme tietoisesti keskittyä ainoastaan yhteen ja tehdä tutkimustyömme tämän pohjalta.

5.3 Alkuperäistutkimusten valinta

Kaikki haun antamat viitteet oli käytävä läpi, koska haku saattaa tuottaa valtavan määrän otsikoita ja abstrakteja ja monet näistä ovat epäolennaisia kirjallisuuskatsauksen kannalta. Otsikot ja abstraktit lukemalla päätimme sisäänottokriteerien mukaisesti, mitkä tutkimukset valitaan analysoitavaksi. (Johansson ym. 2007: 51.) Kirjallisuuskatsaukseen sisällytettävälle tutkimuksille määriteltiin etukäteen tutkimuskysymyksiin perustuvat valintakriteerit. Kriteerit olivat seuraavat: 1) tutkimuksessa tarkastellaan elämäntapoja, nuorten hyvinvointiin ja syrjäytymiseen vaikuttavia tekijöitä, 2) tutkimus kohdistuu nuoriin, mieluiten 16 - 29-vuotiaisiin, 3) tutkimukset ovat suomenkieli-

siä, 4) tutkimus on tieteellisesti korkeatasoinen ja mahdollisimman uusi korkeintaan viisi vuotta vanha.

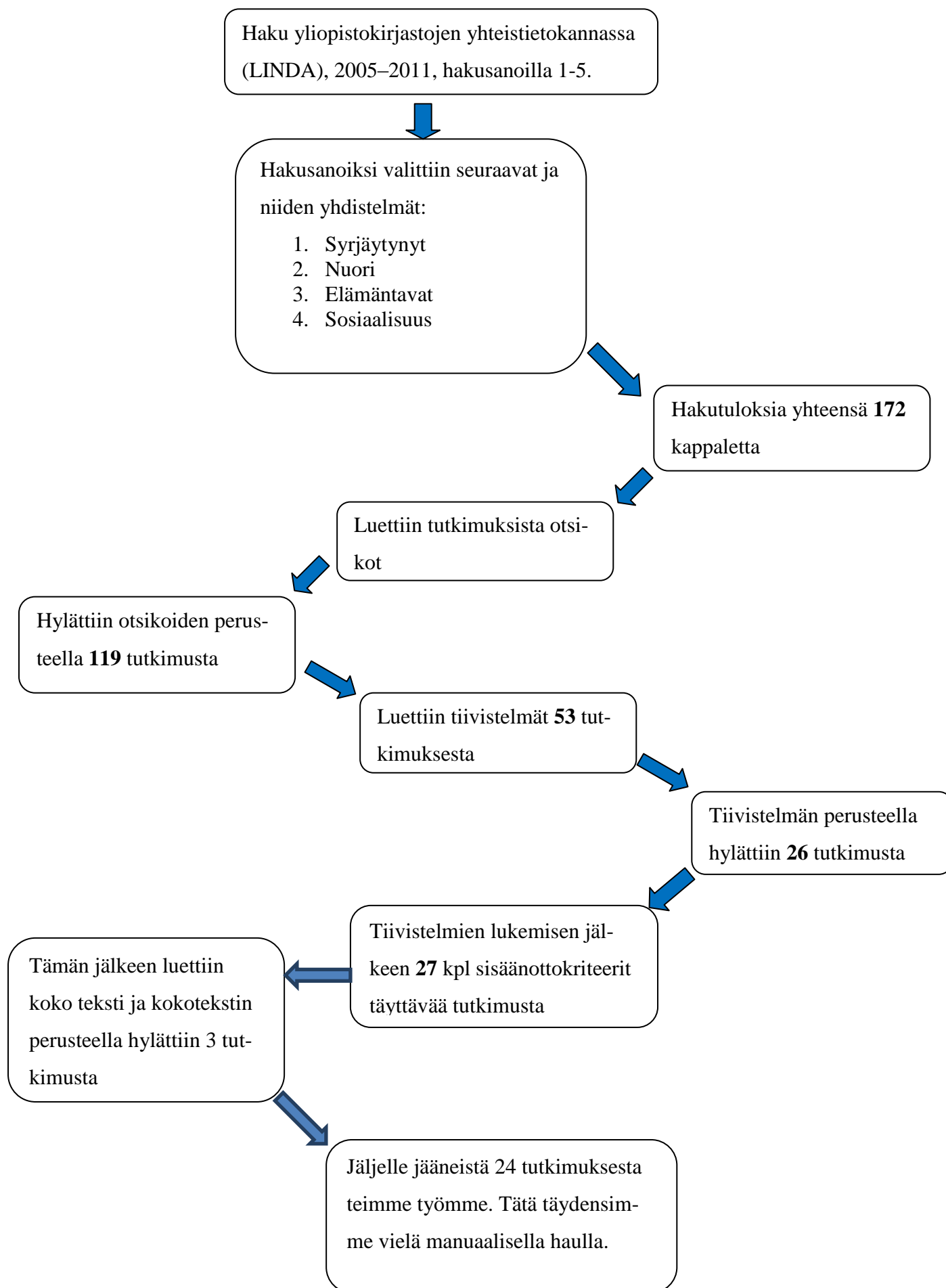
Tässä kirjallisuuskatsauksessa haku tuotti yhteensä tiivistelmien lukemisen jälkeen 27 sisäänottokriteerit täyttävää tutkimusta. Koko tekstien perusteella hylättiin vielä kolme tutkimusta, koska ne olivat kaikki samaa tutkimusta, ja vain uusin tutkimus otettiin mukaan. Lopulta jäljelle jäi 24 tutkimusta, josta teimme työmme. Lisäksi täydensimme hakua manuaalisesti, sillä on suotavaa, että myös tietokantojen ulkopuolelle jäävät tutkimukset löytyisivät. Tietokantojen ulkopuolista eli julkaisemattomia tutkimuksia haettiin jo aikaisemmin ennen Linda yhteistietokanta hakua Internetin hakupalvelimen avulla. (Johansson ym. 2007: 50.)

Taulukossa 1 on esitetty LINDA- tietokantahaun poissulkukriteerit. Taulukko kertoo, kuinka monta tutkimusta kukin poissulkukriteeri hylkää vaihe vaiheelta. Vaiheet on kuvattu taulukon yläotsakkeina ja poissulkukriteerit allekkain taulukon sivuotsakkeina.

Taulukko 1. Kuvaus poissulkukriteereistä

	OTSIKKO	TIIVISTELMÄ	KOKO TEKSTI
EI VASTANNUT TUTKIMUSONGELMAAN	88	19	0
EI SOPINUT IKÄRYHMÄÄN	31	7	0
LÄHTEEN LUOTETTAVUUS	0	0	0
UUDEMPI VERSIO, VANHEMMAT POIS	0	0	3
JÄLJELLÄ TUTKIMUKSIA	53	27	24

Kuva 4. Hakuprosessin kulku ja aineiston valinta

5.4 Alkuperäistutkimusten laadun arviointi

Alkuperäistutkimusten laatua tulee myös arvioida kirjallisuuskatsauksessa. Tällä pyritään lisäämään yleistä luotettavuutta. Laatua arvioitaessa huomio kiinnitetään siihen, miten luotettavaa tutkimuksen antama tieto on ja arvioidaan samalla myös alkuperäistutkimuksen tulosten tulkintaa ja kliinistä merkitystä. (Johansson ym. 2007: 101.) Arvioimme alkuperäistutkimusten luotettavuutta huomioimalla muun muassa lähteiden määrän, samansuuntaiset tutkimustulokset kuin aiemmissa tutkimuksissa ja tutkimusten tuli olla vähintään laadultaan yliopistotasoisia esimerkiksi pro gradu –tutkielmat ja liseniaattityöt.

Taulukko 2. Tutkimukset, jotka ovat löytyneet Linda-tietokannan kautta.

Tutkimukset	Lukumäärä	Koulutusohjelma/laitos	Yliopisto	Vuosi
Pro-gradut	12	5 kpl Sosiaalityö 2 kpl sosiologia 2 kpl Musiikkiterapia 1 kpl Erityspedagogiikka 1 kpl Kasvatustiede 1 kpl Puheviestintä	4 kpl Tampere 7 kpl Jyväskylä 1kpl Hämeenlinna	4 kpl 2010 4 kpl 2009 1 kpl 2011 1 kpl 2006 2 kpl 2005
Väitöskirjat	2			
Lisensiaattityöt	2			
Raportit	3			
Muut tutkimukset	5			

Taulukko 3. Manuaalisella haulla löydetty tutkimukset (löydetty 10 kpl tutkimuksia)

Tutkimukset	Lukumäärä	Koulutusohjelma/laitos	Yliopisto	Vuosi
Pro-gradut	3	1kpl Kasvatustiede 1kpl Sosiaalipedagogiikka 1kpl Viestintätiede	1 kpl Helsinki 1kpl Kuopio 1kpl Jyväskylä	2 kpl 2010 1kpl 2007
Väitöskirjat				
Lisensiaattityöt				
Raportit	2			
Muut tutkimukset/julkaisut	5			

5.5 Luotettavuus ja eettiset näkökohdat

Systemaattisen kirjallisuuskatsauksen eri vaiheita tulee arvioida kriittisesti, jotta voidaan arvioida, kuinka luotettavaa katsauksella saatu tieto on. Tiedonhaun onnistumisen arvioinnissa on kiinnitettävä huomiota siihen, että kuinka hyvin aihetta koskeva tieto on pystytty selvittämään (Johansson 2007: 53.) Tutkijan täytyy laadullisessa tutkimuksessa kuvata tutkimuksensa analyysi mahdollisimman tarkasti. Aineiston ja tulosten suhteen kuvaus on tutkimuksen luotettavuuteen merkittävästi vaikuttava tekijä. Tutkimuksen uskottavuuden kannalta on tärkeää, että tutkimuksen vahvuudet ja rajoitukset sekä analyysin eri vaiheet ovat tarkasti kirjattu. (Kankkunen & Vehviläinen – Julkunen 2009: 160.) Lähteiden valinnassa kiinnitimme huomiota tieteellisyyteen, ajankohtaisuuteen ja puolueettomuuteen. Tavoitteenamme oli, että kirjallisuuskatsauksena toteutettava opinnäytetyömme on lähdemateriaalilta tuore, laadukas ja kattava. Lähteiden luotettavuutta arvioidessa lähdekritiikillä on suuri merkitys.

Systemaattisen kirjallisuuskatsauksen menetelmään kuuluu lähteiden tarkka arviointi. Haunrajaus oli aiheellista, jotta hakutuloksista löytyisi kriteerit täyttäviä julkaisuja. Hakutulosten suurimäärä saattaa heikentää tulosten luotettavuutta, sillä tärkeitä tutkimuksia on saattanut jäädä huomaamatta. Opinnäytetyön luotettavuutta lisää se, että laadunarviointia oli tekemässä kaksi henkilöä sekä tutkimustöiden tarkka raportointi.

Yksityiskohtaisen raportoinnin avulla tutkimus on toistettavissa. Opinnäytetyössämme tulevat esille hakuprosessi, alkuperäisten tutkimusten valinta ja aineiston analyysi.

Syrjäytyminen aiheuttaa yhteiskunnalle monia ongelmia ja mittavia tappioita. Tästä näkökulmasta kirjallisuuskatsaus on eettisesti perusteltu ja se tuottaa uutta tietoa hoidotyön mahdollisuuksiin vaikuttaa syrjäytymiseen. Tuomi ja Sarajärven (2011) mukaan hyvään tieteelliseen käytäntöön kuuluu rehellisyys, huolellisuus ja tarkkuus tutkimusprosessin aikana. Tutkimustyössä tulee myös soveltaa tieteellisen tutkimuksen kriteerien mukaisia ja eettisesti kestäviä tutkimusmenetelmiä, kunnioittaa muiden tutkijoiden työtä ja saavutuksia ja oltava avoin tulosten julkistamisessa. (Tuomi & Sarajärvi 2011: 132 - 133.) Tässä kirjallisuuskatsauksessa on toimittu hyvän eettisen toimintatavan mukaisesti: tutkimusprosessi on toteutettu huolellisesti ja rehellisesti tavoitellen oikeellista ja luotettavaa tietoa.

5.6 Aineiston analyysi

Latvalan ja Vanhanen-Nuutisen (2001, 21) mukaan laadullisen tutkimuksen erilaisille lähestymistavoille on yhteistä se, että niiden tavoitteena on löytää tutkimusaineistosta toimintatapoja, eroja tai samanlaisuuksia. Tämä perusajatus löytyy laadullisen tutkimuksen tulosten arviointimenetelmästä: sisällönanalyysi. Valitsimme sisällönanalyysimenetelmän kirjallisuuskatsauksen tulosten analysoimiseen ja aluksi tässä osiossa käydään lävitse, mitä se käytännössä tarkoittaa.

Sisällönanalyysi on perusanalyysimenetelmä, jota voi pitää yksittäisenä metodina tai väljänä teoreettisena kehyksenä, joka voidaan liittää erilaisiin analyysikonaisuuksiin (Tuomi & Sarajärvi 2002: 93). Sisällönanalyysin toinen funktio on, että voidaan esittää tutkittavien ilmiöiden väliset suhteet (Burns & Groven 2001, Kankkunen & Vehviläinen - Julkkusen 2009: 134 mukaan).

Sisällönanalyysi on metodi, jolla voidaan analysoida dokumentteja systemaattisesti ja objektiivisesti. Tällä menettelytavalla pyritään saamaan kuvaus tutkittavasta ilmiöstä tiivistetyssä ja yleisessä muodossa. Sillä on tapana järjestää, kuvailla ja kvantifioida tutkittavaa ilmiötä. Sisällönanalyysi määrittellään monesti prosessina, jossa tuotetut kategoriat kvantifioidaan. Menetelmä sopii usein myös hyvin strukturoimattomaan aineistoon. Menetelmää voidaan käyttää mm. kirjojen, päiväkirjojen, kirjeiden, puhei-

den, dialogien, raporttien ja artikkeleiden analyysiin. (Kyngäs & Vanhanen 1999: 4 - 5.)

Lopputuloksena analyysissä tuotetaan tutkittavaa ilmiötä kuvaavia kategorioita. Sisällönanalyysi voidaan tehdä kahdella tavalla joko lähtien aineistosta induktiivisesti tai deduktiivisesti, jolloin analyysia ohjaa aikaisempaan tietoon perustuva luokittelurunko. Aineistolähtöistä eli induktiivista aineiston analyysia kuvataan aineiston pelkistämisenä, ryhmittelynä ja abstrahointina. Pelkistäminen tarkoittaa sitä, että koodataan ilmaisuja aineistosta, jotka liittyvät tutkimustehtävään. Ryhmitellessä aineistoa yhdistetään pelkistetyistä ilmaisuista ne asiat, jotka näyttäisivät olevan samankaltaisia. Abstrahointi vaiheessa muodostetaan yleiskäsitteiden avulla kuvaus tutkimuskohteesta. (Kyngäs & Vanhanen 1999: 4 -5.)

Tässä kirjallisuuskatsauksessa sisällönanalyysi tehdään deduktiivisesti, jossa aineiston analyysin luokittelu perustuu aikaisempaan viitekehykseen, joka voi olla teoria tai käsitejärjestelmä. Analyysia ohjaa tällöin joku teema tai käsitekartta. Ensimmäinen vaihe deduktiivisessa sisällönanalyysissä on analyysirungon muodostaminen. Analyysirunko voi olla väljä, jolloin sen sisälle muodostetaan aineistosta kategorioita noudattaen induktiivisen sisällön analyysin periaatteita. (Tuomi & Sarajärvi 2011: 113.)

Analyysirunko voi olla myös strukturoitu, jolloin aineistosta kerätään niitä asioita, jotka sopivat analyysirunkoon. Tällöin voidaan puhua myös kategorioiden, käsitteiden, mallien tai hypoteesien testaamisesta. Valmista analyysirunkoa käytettäessä analyysi voidaan tehdä joko niin, että aineistosta poimitaan asiat, jotka kuuluvat luokitusrunkoon, sekä poimitaan myös niitä asioita, jotka eivät ole luokitusrunon mukaisia. Ne asiat, jotka eivät ole luokitusrunon mukaisia, voidaan muodostaa oma luokka induktiivisen sisällön analyysin periaatteiden mukaisesti. Se, kumman menettelytavan valitsee, riippuu tutkimuksen tarkoituksesta. Jos induktiivista tai deduktiivista sisällön analyysiä jatketaan vielä kategorioiden muodostuksen jälkeen, niin kategoriat voidaan kvantifioida. (Kyngäs & Vanhanen 1999: 8 - 9.)

Sisällönanalyysi on menetelmä, jota voidaan käyttää laadullisessa tutkimuksessa. Sitä voidaan käyttää paitsi yksittäisenä metodina, myös väljempänä teoreettisena kehyksenä. Sisällönanalyysi voidaan kuvata prosessina, josta erotellaan seuraavia vaiheita:

analyysiyksikön valinta, aineistoon tutustuminen, aineiston pelkistäminen, aineiston luokittelu ja tulkinta sekä sisällönanalyysin luotettavuuden arviointi. Prosessin eri vaiheet esiintyvät usein samanaikaisesti. (Latvala & Vanhanen – Nuutinen 2003: 24.) Sisällönanalyysia ohjaavat tutkimuksen tarkoitus ja tehtävät. Näin saadaan rajattua tutkimuksen kannalta oleellinen sisältö. Analyysillä pyritään kuvaamaan tutkittava ilmiö tiivistetysti ja yleisessä muodossa. Tavoitteena on tuottaa tutkittavaa ilmiötä kuvaavia kategorioita, käsitejärjestelmiä, käsitekarttoja tai malleja. (Tuomi & Sarajärvi 2002: 110.) Tässä opinnäytetyössä pyrimme tuottamaan mallin nuoren syrjäytymiseen vaikuttavista tekijöistä ja hoitotyön auttamismenetelmistä.

Seuraavassa kuvataan tämän opinnäytetyön sisällönanalyysin prosessia ja tutkimuksen tulokset ovat esitetty selkeästi tutkimustaulukossa (liite 1). Aloitimme sisällönanalyysin muodostamalla väljän analyysirungon (Latvala & Vanhanen-Nuutinen 2003: 31), jolla tässä tarkoitamme aineiston sisällöllistä jaottelua nuoriin ja syrjäytymiseen. Tähän jaotteluun päädyimme teoriaosan käsitteiden ja tutkimuskysymysten perusteella. Aineistoon tutustumisen jälkeen pelkistimme kaiken olennaisen tiedon pitäen mielessä tutkimuskysymykset. Tutkimuskysymysten avulla haimme vastauksia nuorten syrjäytymiseen vaikuttavista tekijöistä sekä elämäntapojen vaikutuksesta nuorten syrjäytymiseen. Tämän jälkeen ryhmittelimme aineistoa samaan kuvaaviin ryhmiin analyysirungon mukaan (Ks. Latvala & Vanhanen-Nuutinen 2003: 32). Tutkimusaineiston analyysin perusteella muodostui nuorten syrjäytymiseen vaikuttaviksi pääluokiksi yksilölliset tekijät, elämäntilanne ja toimintaympäristö.

6 KOULU JA SYRJÄYTYMINEN

6.1 Koulutuspaikan valinnan vaikutus syrjäytymiseen

Nuoret voivat kokea erilaisia siirtymäongelmia siirtyessään peruskoulusta toisen asteen koulutukseen. Nuori voi olla hakematta koulutuspaikkaa yhteishaussa tai yhteishakuun osallistumisesta huolimatta nuori voi jäädä ilman opiskelupaikkaa. Nuori voi myös peruuttaa yhteishaussa saadun opiskelupaikan, jäädä 9. luokalle tai keskeyttää koulutuksen varhaisessa vaiheessa. Sitran raportissa on tarkasteltu neljää edellä mainittua siirtymäongelmaa, joita tarkasteltiin suhteessa eri väestöryhmiin, asetettuihin hakutoivesijoihin, hakutoiveiden realistisuuteen sekä alueelliseen koulutustarjontaan.

Peruskoulun päättävistä nuorista 97 prosenttia eli suurin osa hakee joko perusopetuksen lisäopetukseen tai toisen asteen koulutukseen. Nuorista hakeneista kuusi prosenttia ei saa koulutuspaikkaa. Hakematta jättäneistä nuorista vajaa neljäsosa ja ilman koulutuspaikkaa jääneistä nuorista reilut puolet saa opiskelupaikan myöhemmin suoravalinnassa tai jälkivalinnassa. Vaikka nuori ei heti siirtyisikään peruskoulun jälkeiseen koulutukseen, ei tarkoita vielä sitä, että nuori jäisi kokonaan koulutuksen ulkopuolelle. Jälkivalinnat koulujen yhteishauissa kykenevät melko tehokkaasti saamaan nuoria koulun penkille. Osa valituista opiskelijoista kuitenkin keskeyttää (2,5 %) koulutuksensa melko pian opiskelun alettua. Keväällä peruskoulun päättäneistä nuorista noin viisi prosenttia ei ole jatkamassa opiskelua seuraavana syksynä. (Alatupa, Karppinen, Keltikangas-Järvinen & Savioja 2007: 14–15.)

6.2 Koulun koon vaikutus syrjäytymiseen

Koulun koko on yksi vahvimista tekijöistä syrjäytymisriskille. Sitran raportissa käsitellään tutkimusta, jossa koulun kooksi oli määritelty yläasteen luokkien oppilaiden määrän keskiarvo vuosina 1999–2001. Tutkimuksessa tulokset osoittivat, että mitä pienempi koulu, sitä suurempi on syrjäytymisriski. Kuitenkaan koulun koon osuus selittäjänä ei ole kovin suuri.

Pienet koulut ovat yleensä sijainniltaan tarpeeksi lähellä, ne ovat turvallisia ja niissä on tiivis kouluyhteisö. Tämän takia usein ajatellaan, että pienet koulut ovat opiskelijoille paras vaihtoehto. Isompi koulu yleensä kuitenkin tarjoaa nuorille työelämään tutustumista, opinto-ohjausta ja niin edelleen peruskoulun ja toisen asteen siirtymävaiheessa. Laajemmilla asuinalueilla koulut ovat suurempia, jolloin oppilailla on enemmän vaihtoehtoja toisen asteen opintoihin. Toisaalta laaja koulutustarjonta voi vaikeuttaa hahmottamista löytää itselle sopiva paikka ja koulutukseen jätetään hakeutumatta. Toisen asteen koulutustarjonta ei osoittautunut merkittäväksi tekijäksi syrjäytymisriskille. (Alatupa ym. 2007: 17–18.)

Nuoria koskevia yleisiä uhkakuvia ovat kouluongelmat, peruskoulusta putoaminen, peruskoulun jälkeisen koulutuksen puute, työmarkkinoiden ulkopuolelle jääminen, rikkollisuus, huumeet tai jengiytyminen. Syrjäytymisvaara nähdään myös nuoren jäämisessä osattomaksi turvallisesta kasvuympäristöstä. Turvattomuutta lisää riittävän toimeentulon puute perheessä, vanhempien matalakoulutustaso, työttömyys, päihteiden-

käyttö tai mielenterveysongelmat ja kasvuympäristön väkivaltaisuus. Nuoresta itsestään johtuvia syrjäyttäviä tekijöitä ovat oppimisvaikeudet tai häiriökäyttäytyminen koulussa. (Kuronen 2010: 54.)

Sosiaalinen syrjäytyminen saattaa johtaa koulutuksesta syrjäytymiseen. Erityisopetustaustaisille opiskelijoille vastavuoroiset ystävyysuhteet ovat vähäisempiä ja toverisuhteet laadultaan heikompia muihin ikätovereihin verrattuna. Ammatillisen koulutuksen keskeyttämisen syitä ovat motivaation puute, mielenterveysongelmat ja väärä uravalinta. Oppimisvaikeudet näkyvät erityisesti poissaoloina. (Nyman 2010: 6.)

6.3 Erityisopetuksen vaikutus syrjäytymiseen

Erityisopetuksella näyttäisi olevan yhteyttä syrjäytymisriskiin. Mitä enemmän koulussa on erityisopetusta, sitä suurempi on koulun syrjäytymisriski. Kouluissa on tiedostettu oppilaiden erityisopetuksen tarve ja opetusta on pystytty antamaan. Voi myös olla, että kouluilla ei ole ollut tarpeeksi resursseja antamaan parasta mahdollista tukea sille oppilasjoukolle, joka kouluun on valikoitunut ja syrjäytymisriski kyseisissä kouluissa kasvaa. (Alatupa ym. 2007: 18.)

Erityisopetustaustaisilla opiskelijoilla oli määrällisesti enemmän kiusaamiskokemuksia kuin muilla sekä kiusattuina että kiusaajina. Pojilla erityisopetusta saaneista tuli kiusatuiksi enemmän kuin normaalissa opetuksessa. Erityisopetustaustaiset opiskelijat olivat myös itse olleet kiusaajan asemassa. Alakoulussa erityisopetusta saaneilla ja kiusatuksi tulleilla oli alhaisempi sosiaalinen asema kuin niillä, joita ei ollut kiusattu. Peruskouluaikaisella koulumenestyksellä on positiivinen yhteys sosiaaliseen asemaan. (Nyman 2010: 40–45.)

Sellaisilla opiskelijoilla, joilla on ollut yksilöllinen opetussuunnitelma peruskoulun aikana, on usein heikompi sosiaalinen asema kuin muilla ammatillisessa oppilaitoksessa opiskelun alkuvaiheessa. Erityisopetustaustaiset opiskelijat kertovat kokeneensa enemmän koulukiusaamista kuin muut ja ovat myös muita useammin itse kiusaajia. (Nyman 2010: 40–45.)

Pääministeri Matti Vanhasen toisen hallituksen ohjelmassa painotetaan perusopetuksen laadun kehittämistä. Sitä kehitetään pienentämällä ryhmäkokoja, panostamalla tu-

ki- ja erityisopetukseen, opinto-ohjauksen ja oppilashuollon vahvistamiseen sekä vanhempien että koulun yhteistyön lisäämiseen. Perusopetuksen voimavaroja lisäämällä yritetään ehkäistä ja lieventää lasten sekä nuorten syrjäytymistä. (Lerssi, Sundström, Tervaskanto-Mäentausta, Väistö, Puusniekka, Markkula & Pietikäinen 2008: 47.)

6.4 Koulukiusaamisen ja masentuneisuuden vaikutus syrjäytymiseen

Mäkelä tutki vuonna 2010 tekemässään pro gradu-tutkielmassa korkeakouluopiskelijoiden yksinäisyyden syitä yksinäisten kirjoittamien tekstien perusteella. Mäkelän tutkimusaineisto on opiskelijoiden tukikeskus Nyyti ry:n Internet sivuilla olevan Yksinäisyyskeskusteluryhmän tekstit vuosilta 2006 ja 2007. Tuona aikana keskusteluryhmään oli kirjoitettu 268 viestiä, joista 170 viestiä käsitteli yksinäisyyden syitä. Paltalle kirjoittajien keski-ikä oli 24,3 vuotta ja enimmäkseen kirjoittajat olivat naisia.

Tutkimuksessa jopa 28 eri nimimerkkiä kertoivat joutuneensa koulukiusaamisen uhreiksi. Koulukiusaaminen johtaa usein tuhoisaan yksinäisyyden kierteeseen, jossa luottamus ihmisiin katoaa ja itsetunto heikkenee. Koulussa vältellään kiusatun ihmisen seuraa, koska pelätään, että kiusaaminen kohdistuu silloin myös itseensä. Tämä johtaa siihen, että kiusatun henkilön sosiaaliset taidot eivät pääse kehittymään. (Mäkelä 2010: 56.)

Vuonna 2008 opetusministeriö julkaisi syksyllä 2007 opetusministeriön tilaustyönä toteutetun tutkimuksen koulu yhteisöjen turvallisuuden edistämisestä, jossa tutkimuksen tavoitteena oli selvittää koulukiusaamisen ja siihen puuttumisen yleisyyttä sekä koulukiusaamisessa tapahtuneita muutoksia 2000 -luvulla kouluterveyskyselyn aineistossa. Kyselyn piiriin kuuluivat kaikki peruskoulun 8. ja 9. luokkien oppilaat Suomessa. Peruskoulun 8. ja 9. luokan oppilaiden, jotka joutuivat vähintään kerran viikossa koulukiusaamisen kohteeksi, osuus kasvoi kuudesta puolesta prosentista seitsemään pilkku kuuteen prosenttiin vuosista 2000–2001 vuosiin 2006–2007. Koulukiusaamisen uhreiksi joutuminen lisääntyi enemmän pojilla kuin tytöillä. Kiusattujen poikien osuus kasvoi kuudessa vuodessa peruskoulun 8. ja 9. luokkalaisilla kahdeksasta prosentista yhdeksään ja puoleen prosenttiin sekä tytöillä viidestä prosentista viisi pilkku kahdeksaan prosenttiin. (Luopa, Pietikäinen & Jokela 2008: 9,13.)

Kiusaajia oli vuosituhanen alussa 6,4 prosenttia ja kuusi vuotta myöhemmin 6,5 prosenttia. Vuosiin 2004–2005 mennessä muiden oppilaiden kiusaamiseen osallistuvien poikien osuus väheni 10,2 prosentista 9,1 prosenttiin. Osuus kuitenkin kasvoi sen jälkeen takaisin kuuden vuoden takaiselle tasolle, 10,0 prosenttiin. Tyttöillä taas ei ollut muutoksia kuuden vuoden aikana muiden oppilaiden kiusaamisessa: kaikkina vuosina 2,7–3,0 prosenttia tytöistä osallistui muiden oppilaiden kiusaamiseen vähintään kerran viikossa. Vuosituhannen vaihteessa kiusaajien osuus oli suurempi parillisten kuin parittomien vuosien aineistossa sekä pojista että tytöistä. Vuosina 2006 ja 2007 osuudet olivat lähes samoja. (Luopa ym. 2008: 14–15.)

Vuosina 2000–2001 kiusaaja-uhreja oli 1,6 prosenttia peruskoulun kahdeksannen ja yhdeksannen luokan oppilaista. Kiusaaja-uhrien osuus oli 1,9 prosenttia kuusi vuotta myöhemmin eli osuus on siis pysynyt ennallaan. Vuosituhannen alussa kiusaaja-uhrien osuus pojista oli 2,6 prosenttia. Kiusaaja-uhreja oli vuosina 2006–2007 3,0 prosenttia. Kiusaaja-uhreja oli tytöistä 0,5 - 0,8 prosenttia eri vuosina. Kiusaaja-uhrien osuus oli kasvanut pojilla hieman parittomien vuosien aineistossa: 2,4 prosentista 3,1 prosenttiin. (Luopa ym. 2008: 15.)

Vuosina 2006–2007 noin neljä kymmenestä pojasta ja kolme kymmenestä tytöstä ilmoitti joutuneensa koulukiusaamisen kohteeksi. Pojista noin puolet ilmoitti osallistuneensa muiden oppilaiden kiusaamiseen lukukauden aikana, kun taas tytöistä neljännes ilmoitti osallistuvansa kiusaamiseen. Vähintään kerran viikossa kymmenen prosenttia pojista ja kolme prosenttia tytöistä ilmoitti osallistuvansa muiden oppilaiden kiusaamiseen. Muiden oppilaiden kiusaamiseen useita kertoja viikossa ilmoitti pojista 4 - 5 prosenttia, ja tytöistä ilmoitti kiusaavansa yksi prosentti. Muiden kiusaamisessa ei ollut eroa luokka-asteiden välillä. Kiusaaja-uhreja oli pojista kolme prosenttia ja tytöistä prosentti. Pojat ja tytöt osallistuivat siis muiden oppilaiden kiusaamiseen sekä olivat kiusaamisen kohteena vähintään kerran viikossa. (Luopa ym. 2008: 17.)

Opetusministeriön vuonna 2008 toteutetussa tutkimuksessa masentuneisuudella oli yhteys koulukiusaamisen kohteeksi joutumiseen ja kiusaaja-uhrina olemiseen. Pojista 31 prosenttia, joilla oli keskivaikeaa tai vaikeaa masentuneisuutta, ilmoitti joutuneensa kiusatuksi vähintään kerran viikossa. Muista pojista kiusatuksi joutui kahdeksan prosenttia. Sama yhteys oli myös kiusaaja-uhrien asemassa olevilla pojilla, mutta osuudet olivat pienemmät. Tytöistä taas 14 prosenttia, joilla oli masentuneisuutta, joutui kiu-

satuksi ja muista tytöistä kiusatuksi joutui neljä prosenttia vähintään kerran viikossa. Kiusaaja-uhriin asemassa olevilla tytöillä yhteys masentuneisuuteen oli heikko.

Kiusaamisen ja masentuneisuuden yhteyttä tarkasteltiin myös toisin päin, eli kuinka monet kiusatuista tai kiusaaja-uhreista olivat masentuneita. Pojista 27 prosentilla oli keskivaikkea tai vaikeaa masentuneisuutta, joita oli kiusattu. Kiusaaja-uhripojista vastaava osuus oli 37 prosenttia. Masentuneisuutta oli muista pojista alle kymmenesosalla (6-8 %). Tytöillä masentuneisuus oli yleisempää: kiusatuista tytöistä 43 prosentilla oli masentuneisuutta ja 16 prosentilla niistä, joita ei oltu toistuvasti kiusattu. (Luopa ym. 2008: 26.)

Koulukiusaaminen ilmenee haukkumisena, ulkonäön arvostelemisena, tavaroiden anastamisena ja siirtämisenä, uhkailuna, piirustusten tuhoamisena ja vähättelevinä katseina sekä perättömien juorujen levittämisenä ja luottamuksen menettämisenä. Koulukiusaamista kokeneet jätettiin kutsumatta syntymäpäiville, heitä ei huolitettu pari- tai ryhmiin tai heidät jätettiin muutoin ryhmän ulkopuolelle. Koulukiusaamisen aikana osalla koulukiusatuista oli vain vähän ystäviä. Koulukiusaamisen ajan ystäväpiiri koostui usein toisista koulukiusaamista kokeneista. (Oikkarinen 2010: 42–44.)

Sosiaalisen tuen ja masentuneisuuden välillä on yhteys. Ne nuoret, jotka eivät saa sosiaalista tukea, ovat selvästi masentuneempia kuin ne nuoret, jotka saavat sosiaalista tukea. Vanhempien tuen puute on havaittu merkitykselliseksi. Suomalaisnuorten vanhemmilta, opettajilta, koulutovereilta ja läheisiltä ystäviltä saatu sosiaalisen tuen puute lisää masennusriskiä. Koulumaailmassa opettajilta saatu tuki kaksinkertaistaa masennusriskin. Traagisen kouluväkivallan jälkimainingeissa olisi tärkeä löytää yhteinen ymmärrys, miten auttaa lapsia ja nuoria löytämään oma paikkansa maailmassa. Tällä pystytään ehkäisemään nuorten syrjäytymistä. (Toivonen 2009: 50–51.)

Koulukiusatuksi joutuu kaikkina vuosina 7 - 8 % yläluokkalaisista, ja osuus on kasvussa. Joka kymmenes oppilas kokee avun puutetta koulunkäyntiin ja opiskeluun liittyen. Lähes yhtä monet ovat lintsanneet useita kertoja kuukauden aikana. Pari prosenttia lukiolaisista kiusataan koulussa. Useita päiviä luvattomasti poissa koulusta on kuukauden aikana 12–13 % lukiolaisista. Kiusattujen osuus pojista nousi kahdeksasta kymmeneen prosenttiin ja tytöistä viidestä kuuteen prosenttiin. Oppilaiden masentuneisuus lisääntyi vuosituhaten vaihteessa. Masentuneisuus mittarin mukaan vaikean

tai keskivaikean masentuneisuutta oli 13 % kahdeksas- ja yhdeksäsluokkalaisista. Masentuneisuus on tytöillä yleisempää kuin pojilla. (Luopa 2008: 20–21, 27.)

Koulukiusaamisella voi olla radikaalit seuraukset opintomenestykselle sekä jatkokoulutukseen pääsemiselle että syrjäytymiskehityksen alkamiselle. Nuori kokee kiusaamisen voimallisena ja pitkäkestoisena jatkuessaan se voi alentaa itsetuntoa, jolla puolestaan on vaikutusta opinnoissa ja sosiaalisessa elämässä suoriutumiseen. Mielenpitoitään aktiivisesti esiintuovat tai erilaisesti pukeutuvat voivat olla yhteisön mielestä liian poikkeavia, joka mahdollistaa kiusatuksi tulemisen. Huonoimmassa tilanteessa nuori joutuu itsesyytöksien kehään huomaamatta ulospääsyä. Opetussuunnitelmat voivat katkaista umpikujan tuomalla uusia näköaloja kunkin nuoren elämänrakentamiseen. Koulukokemuksilla voidaan tukea ja kannustaa lapsen kehitystä, mutta se voi myös vahingoittaa, haavoittaa ja jopa vaurioittaa lasta. Ihmisen minäkuva muotoutuu sosiaalisten kokemusten ja etenkin muilta ihmisiltä saadun palautteen pohjalta ja siten koululla on suuri merkitys lapsen minäkuvan muokkaamisessa. Epäonnistumiset ja kielteinen palaute heikentävät minäkuva, mikä voi ilmentyä kokoelämän jatkuvana epäluottamuksena omiin kykyihin. Koululla on keskeinen yhteys syrjäytymiskehitykseen silloin, kun valtaosa syrjäytyivistä nuorista on selvinnyt huonosti koulussa tai jättänyt opintonsa kesken joko peruskouluvaiheessa tai keskiasteella. (Sutela 2005: 61,67.)

6.5 Vapaa-ajan vaikutus opiskeluun

Koulutus ja opintoaloja on paljon tarjolla isoilla paikkakunnilla. Nuorilla voi olla hankaluuksia hahmottaa kaikkia mahdollisia vaihtoehtoja, mikä voi aiheuttaa epätietoisuutta eri vaihtoehtojen luonteesta ja voi johtaa lopulta siihen, ettei nuori tee valintoja lainkaan. On myös huomioitava, että nuorten elämään kuuluu muutakin kuin opiskelu ja siihen liittyvien valintojen pohdinta.

Suurissa kaupungeissa on tarjolla runsaasti erilaisia vapaa-ajan mahdollisuuksia, jotka saattavat heikentää motivaatiota opiskelua kohtaan. Suurille kaupungeille kasaantuu helpommin sosiaalisia ongelmia kuin pienille paikkakunnille. Siellä missä on suppeampi koulutustarjonta, siirtymäongelmat liittyvät myös sukupuoleen.

Pojat jättävät suuremmalla todennäköisyydellä hakematta koulutukseen seutukunnissa, joissa on suppea koulutustarjonta. Perinteisillä käsityksillä saattaa kuitenkin olla

vaikutusta naisten ja miesten aloista. Hyvänä esimerkkinä tästä on, jos alueella on tarjolla vain sosiaali- ja terveystieteiden koulutusta, niin pojat todennäköisemmin jäävät koulutuksen ulkopuolelle, koska eivät yleisesti ottaen tunne alaa omakseen. Tytöt ovat samanlaisessa tilanteessa, kun kyseessä on poikavaltaiset alat, mutta tytöt ovat jonkin verran joustavampia. (Alatupa ym. 2007: 15.)

6.6 Kulttuuritekijöiden vaikutus syrjäytymiseen

Maahanmuuttajat ovat lisääntymässä ja heistä on selvästi muotoutumassa erityinen syrjäytymisvaarassa olevien ryhmä. Sen taustalla vaikuttavat perinteisistä syrjäytymismekanismeista poikkeavat kieli ja kulttuuritekijät. Ongelma vaatii selvästi koulutuspoliittisia erityistoimenpiteitä kuten räätälöityjä jatkokoulutusohjelmia ja vieraskielisen opetuksen lisäämistä. (Alatupa ym.2007: 17.)

6.7 Alueelliset erot

Syrjäytymisriskissä olevista nuorista ja peruskoulunsa päättäneistä nuorista kolme neljästä on Etelä- ja Länsi-Suomen lääneistä. Riskissä olevien nuorten määrä on muualla maassa hieman vähäisempää kuin läänin osuus koko maan peruskoulunsa päättäneistä antaisi olettaa (Itä-Suomi ja Oulu). Riskiryhmässä olevien suhteellinen osuus Lapin läänissä vastaa läänin kokoa eli peruskoulunsa päättäneiden osuutta ja tilanne säilyy muuttumattomana, vaikka syrjäytymisen kriteeriä tiukennetaan. Kun huomioidaan erityisesti työttömyys syrjäytymisriskinä, se lisää Länsi-Suomen suhteellista riskiosuutta. Itä- ja Pohjois-Suomen lääneissä on alueita, joissa nuorten työttömyysaste on ollut Länsi-Suomea korkeammalla, ja tämä ei näy siitä huolimatta läänitasolla syrjäytymisriskin kasvuna. Esimerkiksi riskiryhmässä olevien oppilaiden ja peruskoulunsa päättäneiden nuorten osuudet eivät eroa toisistaan Kainuun maakunnassa. Syrjäytymisriski ei näin ollen ole maakunnassa kohonnut. Tämän selittää osaltaan se, että koulutustarjonta on ikäluokan kokoon suhteutettuna suurempi Itä- ja Pohjois-Suomessa. On myös mahdollista, että korkean nuorisotyöttömyyden alueilla työvoimapoliittinen tukitoimenpiteiden kohdentaminen on onnistunut. (Alatupa ym.2007: 18.)

Suurin koulukohtainen syrjäytymisen suhteellinen osuus löytyi Uudenmaan maakunnasta (44 %). Pirkanmaa, Satakunta, Keski-Suomi ja Päijät-Häme ovat maakuntia, joissa näyttäisi olevan peruskoulunsa päättäneisiin nähden enemmän syrjäytymisris-

kissä olevia nuoria. Syrjäytymisriski oli vähäisempää Pohjanmaan maakunnissa. (Alatupa ym. 2007: 18.)

7 VANHEMPIEN TAUSTATEKIJÖIDEN VAIKUTUS NUOREN SYRJÄYTYMISEEN

7.1 Vanhempien koulutustason vaikutus

Koulutasolla syrjäytymisriskiä selittää vahvimmin äidin keskimääräinen koulutustaso. Syrjäytymisriski on suurempi, mitä alhaisempi on äitien koulutustaso. Myös isien taustalla on vaikutusta, mutta isien taustat eivät olleet yhtä merkittävä selittävä tekijä. (Alatupa ym. 2007: 17.) Varhaislapsuuden kokemuksilla ja vanhempien asenteella koulunkäyntiin on hyvin tärkeä merkitys persoonallisuuden muotoutumiseen (Vilppola 2007:188).

7.2 Vanhempien työttömyyden vaikutus

Stakesin kouluterveyskyselyssä (2006) käy ilmi, että työttömyys on vähentynyt kuuden vuoden aikana sekä peruskoulun yläluokkalaisten että lukiolaisten vanhempien keskuudessa. Vanhemmat tiesivät, missä nuoret viettivät viikonloppuitansa aikaisempaa paremmin. Vuoden 2004 kyselyn mukaan rikkeiden tekeminen on vähentynyt lukiolaisilla ja yläluokkalaisilla sen jälkeen. Yläluokkalaisilla oli keskusteluvaikeuksia vanhempiensa kanssa hieman aikaisempaa vähemmän. Lukiolaisilla fyysisen uhan kokeminen oli myös vähentynyt lukiolaisilla vuonna 2004, mutta ei enää sen jälkeen. (Luopa, Pietikäinen, Puusniekka, Jokela & Sinkkonen 2000–2006: 4.)

7.3 Vanhempien masennuksen vaikutus

Mäkelän (2010) tutkimusmateriaalista löytyy merkittävä määrä viittauksia kirjoittajan perhetaustaan. Kirjoittajan kritiikki kohdistuu lähinnä omiin vanhempiin ja heidän kasvatustyyliinsä. Vanhempien heikko itsetunto heijastuu myös lapsiin, jos vanhemmat ovat masentuneita tai epäsosiaalisia. Rasitteet menneissä sukupolvissa voivat näkyä vielä pitkään jälkipolvillakin. (Mäkelä 2010: 58.)

Nuorilla on paljon kuormittaviksi arvioituja elämäkokemuksia. Näistä nousevat esille mielenterveyden ongelmat, rikkinäinen lapsuus ja nuoruus sekä erilaiset menetykset.

Nuorten mielialaa kuormittaa erityisesti vanhempien mielenterveydenjärkkyminen, alkoholismi sekä riidat ja perheväkivalta. Kipeiksi luokiteltavia menetyksiä ovat: vanhempien ero, lähiomaisen kuolema, kavereiden kuolema tai kaverin itsemurha. Huono koulumenestys ja opintojen keskeytyminen sekä koulukiusaamisen kohteeksi joutuminen painavat mieltä epäonnistumisen kokemuksina. (Halonen, Aaltonen, Hämäläinen, Karppi, Kaukinen, Kervilä, Lehtinen, Pere, Puukka, Siitonen, Silvennoinen & Tallo 2007: 32–33.)

7.4 Perheen vaikutus

Vanhempien epävakaa työmarkkina-aseman, taloudellisen huono-osaisuuden ja perheen muiden ongelmien yhteen kietoutumisesta löydetään useita esimerkkejä. Vanhempien koulutuksellinen, työmarkkinallinen, taloudellinen, sosiaalinen ja terveydellinen huono-osaisuus ovat yleisiä lastensuojelun asiakasperheissä. Heikko taloudellinen tilanne näkyy perheiden elämässä paitsi arkielämän niukkuutena, perheiden sisäisenä paineena ja vanhempien välisinä ristiriitoina rahankäytössä. Kouluttamattomuuden ja heikon työmarkkina-aseman periytyminen sukupolvelta toiselle sekä siihen usein liittyvät perheiltä saatava tuen puute johtavat usein lastensuojelun tukitoimiin.

Perhe-elämän ongelmat ja lähiyhteisöltä saatavan tuen puutteet on lasten ja nuorten syrjäytymisen riskien keskeinen määre. Lasten ja nuorten syrjäytymisen riskitekijöitä ovat vanhempien päihteiden käyttö, mielenterveysongelmat sekä niihin liittyvät puutteet lasten perushoidossa ja kasvatuksessa. Monet perheen kokonaistilanteeseen liittyvät ongelmat kuten vanhempien työttömyys ja perheen taloudellisten resurssien niukkuus sekä puutteet perheen sosiaalisissa tukiverkoissa lisäävät omalta osaltaan syrjäytymisriskiä. (Lämsä 2009: 198, 200, 202.)

Nuorten terveen kehityksen turvaajana on paikallisilla toimijoilla tärkeä rooli. Osoittamalla vanhempien merkityksen ne lisäävät huolta perinteisen perheenrakenteen murenemisen vaikutuksista nuortemme hyvinvointiin sekä nostavat esiin muita merkitseviä tahoja kuten kaverit, koulu ja asuinympäristö. Nämä ovat osa nuoren sosiaalista elinympäristöä ja antavat edellytykset terveelle kehitykselle. Erityisen tärkeäksi ne muodostuvat niille lapsille ja nuorille, joiden lähtökohdat ovat perhetausta huomioon ottaen vaikeimmat. (Ellonen 2008: 189.)

Perheen sisäisistä ristiriidoista muodostuu usein uhka nuoren mielenterveydelle. Suomessa on arvioitu olevan 10000–15000 alle 25-vuotiasta syrjäytymisvaarassa olevaa nuorta, joilla on selviä elämänhallinnan vaikeuksia. Suurimmassa syrjäytymisvaarassa ovat monien niin sanottujen ongelmaperheiden lapset ja nuoret, oppimisvaikeuksista kärsivät lapset ja nuoret sekä huumeongelmaiset. (Halonen ym. 2007: 72–73.)

Avioerossa lapset menettävät perherakenteen, joka on heidän kehityksen kannalta perustavaa laatua oleva tekijä. Ellei eron syytä käydä konkreettisesti läpi, saattaa niistä aiheutua lapsille psyykkisiä reaktioita ja monesti psykiatrasta hoitoa vaativia oireita. Avioeron jälkeen nousee tärkeäksi kysymykseksi se tapa, jolla perheen jäsenet määrittelevät perheen yhteisen tilanteen ja se, miten vanhemmat hoitavat keskinäiset suhteensa ja suhteet lapsiin. Turvallinen ja kasvattava perhe voi olla katoamassa ja seurauksena saattaa olla tunne-elämältään epävarma ja selkiytymätön nuori. Monelle nuorelle tämä voi merkitä putoamista yhteiskunnastamme niin sanottuun ammattiauttajien ikuisesti pyörivään kehään. Perheessä lastenpsykkisen sairastavuuteen lapsuuden ympäristötekijöihin liittyvät riskitekijät ovat äidin krooninen mielisairaus, äidin voimakas masennus, vanhempien joustamattomat kasvatustavat, äidin alhainen koulutustaso, nuorten ja vanhempien vähäinen vuorovaikutus, kuuluminen vähemmistö kulttuuriin, isien näkymättömyys, huoltajan ammattiasemaltaan ammattitaidoton työntekijä, muut vaikeat elämäntapahtumat ja perheen suurikoko. (Vilppola 2007:190,192,195.)

8 NUOREN SYRJÄYTYMISEEN VAIKUTTAVAT TEKIJÄT

8.1 Työttömyys

Nuorisotyöttömyyttä on pidetty yhtenä suurimmista nuoria koskevista ongelmista 1990-luvulta alkaen. Työttömyyden katsotaan vaikuttavan haitallisesti nuoren ihmisen sosialisatio prosessiin ja johtavan kasvaviin sosiaalisiin ongelmiin, jatkuvaan työttömyyteen sekä toimimaan sosiaalisen syrjäytymisen oireena ja osoituksena. Työttömyys altistaa nuoria asunnottomuudelle, köyhyydelle ja mielenterveysongelmille sekä rikollisuudelle että päihteidenkäytölle. Usein jää huomioimatta, että syrjäytyneillä nuorilla voisi olla paljon annettavaa yhteiskunnallisten asioiden kehittämistyöhön. (Ikola 2010 : 9 - 10.)

Sosiaalityöntekijöillä tulisi olla jokin keino auttaa nuoria sosiaalitoimistossa asioimisen alkutaipaleella, ettei nuoren tarvitsisi olla liian kauan tekemättä mitään ja laiskistua. Työttömyys ja tulottomuus sekä ammattikouluttamattomuus on syy asioida sosiaalityöntekijän luona. Nuoret ajattelivat, että he ovat mieluummin väliinputoajia kuin syrjäytyneitä. Nuorten mielestä syrjäytyneitä ei ole sellaiset keillä on harrastuksia, he ovat aktiivisia ja heillä on omia suunnitelmia tulevaisuuden varalle kuten opiskeluun lähteminen ja töiden löytäminen. Nuoret eivät aio asioida sosiaalitoimistossa loppuikänsä. Nuori kuvaa syrjäytyneitä ihmistä sellaiseksi, joilla ei ole ystäviä ja hänellä ei ole tulevaisuudensuunnitelmia. (Jetsu 2009: 47, 50, 70.)

Työllisyys on tekijä, jonka avulla nuori löytää paikkansa yhteiskunnassa, saavuttaa taloudellisen riippumattomuuden ja toteuttaa henkilökohtaisia unelmia. Työpaikka merkitsee nuorelle aikuisen asemaa, itsekunnioitusta, rahaa, riippumattomuutta ja tilaisuutta solmia sosiaalisia kontakteja. Työttömät nuoret jäävät vaille kaikkea näitä. Eri-laiset syrjäytymiseen liittyvät ongelmat kasautuvat yleensä nuorilla kouluhaluttomuuden ja työttömyyden ympärille. (Alve-Tamminen 2008: 105.)

Niille nuorille, jotka eivät löydä koulutuspaikkaa tai työtä, on vaikea kiinnittyä yhteiskuntaan ja heidän syrjäytymisriskinsä kasvaa. Työttömyys, köyhyys tai koulutuspaikan poisjääminen eivät automaattisesti vielä syrjäytä ketään, mutta ne ovat syrjäytymisvaaraa lisääviä tekijöitä. Näillä taipumuksilla on tapana ketjuuntua esim. oppimisvaikeudet johtavat koulunkeskeyttämiseen ja sitä kautta putoamiseen pois työmarkkinoilta. (Rantala 2006: 55.)

8.2 Vuorovaikutustaidot ja itsetunto

Mäkelän pro gradu-tutkielman aineistosta ilmenee, että useilla yksinäisillä opiskelijoilla oli vaikeaa ottaa kontaktia muihin ihmisiin, koska heillä ei ollut riittävästi rohkeutta eikä taitoa. Opiskelijat tunsivat itsensä sosiaalisesti kömpelöiksi ja jäivät usein tarkkailijan rooliin sosiaalisissa tilanteissa. Vaikeudesta ottaa kontaktia muihin ihmisiin kerrottiin 16 viestissä. Tutkimuksessa tutkittavat raportoivat myös epävarmuudesta vuorovaikutustilanteissa. Koettiin, että on vaikeaa olla luontevasti muiden seurassa ja että mietitään ja jännitetään sosiaalisia tilanteita niin paljon, ettei vuorovaikutustilanne onnistu. Kuuden eri nimimerkin kirjoituksissa kerrottiin, että ajatellaan liikaa sitä, mitä muut ihmiset heistä ajattelevat. Osa kirjoittajista tunsivat itsensä ulkopuoliseksi

seurassa, ja tämä luokka oli vahvasti yhteydessä huonoon itsetuntoon. Epävarmuudesta vuorovaikutustilanteessa raportoidaan 36 viestissä. Osa tutkittavista ilmaisi vaikeudesta keskustella varsinkin tuntemattomien kanssa tai isoissa ryhmissä. Varsinkin ”smalltalk” keskustelu koettiin vaikeaksi. Vieraiden ihmisten kanssa voi olla vaikeaa löytää sopivaa puheenaihetta. Osa koki myös, että he ilmaisivat itseään epäsovivalla tavalla, mikä vaikeutti uusien kontaktien luomista. Heikoista keskustelutaidoista raportoitiin 20 eri viestissä. (Mäkelä 2010: 42, 43.)

Yksinäisyydessä on monia noidankehiä, jotka saavat yksilön yhä syvemmälle yksinäisyytensä syövereihin. Aineistossa eräs kirjoittaja koki, ettei yksinäisyyden takia hymyile ja naura niin paljon kuin ennen ja että se vaikeuttaa ystävyysuhteiden luomista. Katkeruus oli myös yksi syy siihen, miksi muista ihmisistä tuntuu vaikealta ja kylmältä lähestyä toista ihmistä. Sosiaalisten tilanteiden pelkoihin viitataan 23 viestissä. Joillakin yksinäisillä sosiaalisissa tilanteissa oli melkein mahdotonta olla, koska tilanne oli muotoutunut niin pahaksi, että he kokivat kärsivänsä sosiaalisten tilanteiden pelosta. (Mäkelä 2010: 44, 45.)

Suurella osalla aineiston kirjoittajista oli niin huono itsetunto, että he tunsivat, etteivät kelpaa kenenkään ystäviksi. Osa kirjoittajista tunnusti myös huomanneensa, että olivat itseään kohtaan liian ankaria. Kirjoittajat olivat tekstiensä perusteella itsekriittisiä eivätkä hyväksyneet itseään ja kokivat itsensä tylsäksi seuraksi muille. He kokivat itsensä taakaksi muille ja pelkäsivät, että tuppautuvat muiden seuraan, mikä estää osan ystäväystymistä. Kirjoittajista osa kertoi myös, että heitä harmitti niiden puolesta, jotka joutuivat olemaan heidän kanssaan. Yksinäinen ihminen ajattelee, että muilla on jo toimiva ystäväpiirinsä, jonne ulkopuolisilla ei ole asiaa. (Mäkelä 2010: 45.)

Erilaisuus vaikeuttaa sosiaalisten kontaktien luomista tai niiden ylläpitämistä. Moni kirjoittajista mainitsi yksinäisyytensä syyksi erilaisuutensa muita kohtaan tai on muuttanut elämän myötä hyvin erilaiseksi kuin alkuperäinen kaveriporukka. Tämä eri aaltopituudella oleminen koettiin johtuvan joko iästä, eri mielenkiinnon kohteista tai jostain muusta. (Mäkelä 2010: 52.)

Suurin osalla kirjoittajista heidän ihmiskuvansa oli negatiivinen ja he olivat menettäneet luottamuksensa ihmisiin. He pelkäsivät muiden ihmisten satuttavan heitä niin, että joutuisivat jälleen pettymään ihmissuhteissa. Ihmisiin luottaminen oli mennyt ih-

missuhteissa pettymisen seurauksena ja erittäin yleinen luottamuspuhan syynä oli lapsuudessa tapahtunut kiusaaminen. (Mäkelä 2010: 52–53.)

Ahdistus-, käytös- ja tarkkaavuushäiriöt ovat tavallisia nuorten pahoinvointia ilmaisevia tekijöitä, joilla on taipumus edistää nuorten syrjäytymiskehitystä, kun elämänpiiri kaventuu esimerkiksi ystävien ja harrastusten puuttuessa. Psykkiset häiriöt ja oireet ovat kasautuneet erityisesti rikkoutuneiden perheiden nuorille. Kun lasten ja nuorten moraalis-eettinen kehitys laiminlyödään, varttuvat lapset ilman kiinnekohtia ja ajautuvat arvotyhjiöön, jolloin vaarana on identiteetin hajoaminen. Alle 14-vuotiaan aloitetun alkoholinkäytön on todettu johtavan usein myöhäisempiin alkoholin ongelmiin ja työttömyyteen. Psykkisten sairauksien katsotaan alentavan nuorten työkykyä, joka tulee ottaa huomioon arvioitaessa heidän ammatillisia mahdollisuuksia. (Halonen 2007: 61.)

Sosiaalisen verkoston käsitteellä tarkoitetaan niitä vuorovaikutussuhteita, joiden avulla yksilö ylläpitää sosiaalista identiteettiään. Näistä vuorovaikutussuhteista hän saa henkistä tukea, materiaalista apua sekä palveluja että tietoja ja uusia ihmissuhteita. (Vilppola 2007:172.) Syrjäytyneen nuoren tavanomainen tapa olla vuorovaikutuksessa on sisäänpäin kääntyvä ja eristyvä etenkin depressiivisillä nuorilla. Puhuminen varhaisnuorille on useimmiten ikänsä puolesta vaikeaa ja ahdistavaa, mutta hiljaisuus ryhmässä johtuu useimmiten siitä, että nuori ei tiedä syytä pahalle ololleen. (Rouhiainen 2006: 58.)

Luonnonympäristö on tärkeä paikka nuorelle omana paikkana esimerkiksi kannonokka järvenrannalla, jonne mennään vain olemaan ja ollaan yksin omissa ajatuksissa. Tällaisella paikalla on merkitystä nuorenaikuisen psyykeen kannalta. Yksilö havaitsi tietyn asuinympäristönsä itselleen elämyksiä tuottavaksi ja valitsi sen itselleen merkitykselliseksi joko tietoisesti tai tiedostamatta. Sosiaalinen asuinympäristö ja sektoreille sijoitetut asuinalueet eli omantoiminnan luonnon- ja elämysten ympäristö ovat ne, jotka vaikuttavat nuoren aikuisen tyytyväisyyteen asuinympäristössään. (Salminen 2005: 67.)

8.3 Suhteiden vaikutus

Parisuhteessa jotkut kokevat parisuhteensa passivoittavan sosiaalista kanssakäymistä. Seurustelusuhteen alulle on tyypillistä, että oman seurustelukumppanin kanssa vieteen hyvin tiiviisti aikaa. Joskus se voi olla niin tiivistä, että omat ystävyyssuhteet kärsivät merkittävästi. Yksinäisyyden tunteen voi aiheuttaa muutos myös muissa olosuhteissa kuten: työsuhteen päättymisen, suurperheen kiireinen arki, opiskelukavereiden alan vaihto ja oleskelu ulkomailla koko lukioajan. (Mäkelä 2010: 63, 64.)

Mäkelän tutkimuksessa osa tutkittavista koki, että ystäviä hankittaessa ongelmana oli, ettei sopivia tutustumispaikkoja ollut. Uusien ihmisten tapaamiseen ei ollut paljon mahdollisia paikkoja. (Mäkelä 2010: 68.) Kursseilla tutustuminen koetaan vaikeaksi koulussa. Oman ikäisten opiskelijoiden vähäisyys, opiskelijoiden opintojen aloittaminen eri aikaan, osakuntien puuttumattomuus ja tuttujen kanssa eri kursseilla oleminen sekä katkonainen opiskelu-ura vaikuttavat yhteisöllisyyden puuttumiseen. Aineistosta 25 opiskelijaa ilmoitti, että alkoholin runsas käyttö tai juhliminen ei kiinnosta heitä, mikä heikensi tutustumismahdollisuuksia muihin, koska opintojen tarjoamat vapaa-ajanviettomahdollisuudet olivat vahvasti sidoksissa alkoholin käyttöön ja juhlimiseen. (Mäkelä 2010: 73,77.)

8.4 Ongelmapelaamisen vaikutus

Ongelmapelaamisen aiheuttamiin sosiaalisiin vaikutuksiin kuuluvat erilaiset muutokset pelaajan ihmissuhteissa, jotka ovat suurimmaksi osaksi negatiivisia. Yksilön ihmissuhteet kärsivät huomattavasti ongelmapelaamisen myötä. Jos parisuhteessa on ongelmapelaamista, suhteessa esiintyy usein valehtelua, riitelyä ja salailua. Lisäksi yleistä on luottamuksen menettäminen, joka voi johtaa parisuhteessa eroon. Kaveri- ja ystäväsuhteissa tapahtuu usein eristäytymistä ja syrjäytymistä, jotka voivat lopulta johtaa yksinäisyyteen. Pelaajan koulu tai työ alkavat kärsiä ongelmapelaamisesta ja ajankäytölliset ongelmat ovat yleisiä kaikilla osa-alueilla. Peliongelma on moniulotteinen ja – tasoinen ongelma, mikä vaikuttaa laajasti yksilön elämän eri alueisiin. Nuoret pelaavat poistaakseen yksinäisyyttä. Pelaamisen syyt kuitenkin vaihtelevat ja ovat yksilöllisiä. (Taskinen 2007: 114.)

Rahapeliongelmistä puhuttaessa on muistettava, että peliongelma ei välttämättä määri-
ty yhdellä tekijällä kuten pelaamiseen käytetyllä rahamäärällä tai pelaamiskertojen
useudella. Ongelma alkaa pelaajalla olla silloin, kun pelaaminen alkaa vallata rahan-
ja ajan käyttöä sekä vaikuttaa läheissuhteisiin että tuottaa ympäristölle ja itselle kiel-
teisiä vaikutuksia. Vanhempien rahapelaaminen myötävaikuttaa nuoren ongelmape-
laamiseen. (Ilkas & Aho 2006: 5.)

8.5 Päihteet

Huumausaineiden tarjonnan rakenne on pysynyt viimeisten 10 vuoden aikana samana.
Kouluterveyskyselyn tulosten mukaan myös asenteet huumeiden satunnaista tai pysy-
vää käyttöä kohtaan ovat muuttuneet sallivammaksi kuin aiemmin 2000-luvulla. Sosi-
aalinen altistuminen huumeille lisääntyy molemmilla sukupuolilla, jota asenteiden sal-
livuus huumeidenkäyttöä ja kokeilua kohtaan vahvistaa. (Raisamo, Pere, Lindfors,
Tiirikainen & Rimpelä 2011: 46–47.) Vuodesta 2002 alkaen huumeekokeilussa oli
myönteinen suunta. Vuonna 2004 humalajuominen oli alkanut lisääntyä, mutta on vä-
hentynyt sen jälkeen sekä yläluokkalaisilla että lukiolaisilla. (Luopa ym. 2000–2006:
10.)

Yleisimmin käytetyt huumausaineet ovat marihuana ja hasis. Nuorten huumeidenkäyt-
tö on edelleenkin melko vähäistä niin kokeilujen kuin varsinaisen käytönkin osalta,
kun sitä vertaa alkoholiin ja alkoholin ja lääkkeiden sekakäyttöön. Nuorten puheissa
päihteidenkäyttö liittyy normaalin ulkopuolella olemiseen ja selvänä oleminen kuuluu
normaaliin kuuluvaksi. Päihteidenkäyttäjien puheissa korostuu yksinäisyys. Syrjäy-
tymiskeskustelussa päihteidenkäyttö on keskeisesti esillä. Nuoren elämässä päihteet
saattavat vaikuttaa siten, että koulumenestys heikkenee ja koulu mahdollisesti jää kes-
ken. Tämä edesauttaa nuorten syrjäytymistä. Ehkäisevällä päihdetyöllä pyritään vai-
kuttamaan nuorten syrjäytymisvaaraan ehkäisemiseksi. Päihteet aiheuttavat myös häi-
riökäyttäytymistä, koulumenestyksenlaskua, ihmissuhdeongelmia, masennusta ja elä-
mänrytmin muuttumista. (Korhonen 2011: 12–14.)

Päihteiden sekakäyttö yleistyy nuorten keskuudessa ja samalla mietitään pystyykö
päihdepalvelut vastaamaan uuden käyttäjäryhmän tarpeisiin. Sosiaali- ja terveysminis-
teriön KASTE - ohjelman julkaisussa todetaan, että on erittäin tärkeää, että palvelujen
käyttäjien voivan vaikuttaa palvelujen kehittämiseen. Huumausaineiden käyttöä on

usein kuvattu nuorisoilmiönä. (Ikola 2010: 4.) Päihdeongelmat vaikuttavat nuorten ongelmiin ja raha-asioihin. Päihteiden ongelmakäyttäjät nuoret ajautuvat usein myös muihin elämän ongelmiin. Päihteidenkäyttöön liittyvät myös sellaiset läheissuhteet ja verkostot, joissa muutkin käyttävät päihteitä. Nuoren läheisiin voivat välit olla koetuksella nuoren päihteidenkäytön vuoksi. Jotkut nuoret ovat velkaantuneet päihteidenkäytön vaikutuksesta ja jatkuva juhliminen on aiheuttanut toisille hädän asunnosta. Päihteiden ja mielenterveysongelmien välillä on yhteys. Runsas päihteidenkäyttö voi aiheuttaa myös masennusta, mutta toisaalta ihminen voi masentuneena hoitaa pahaa oloaan päihtymällä. Nuorten vanhempien psyykkiset ongelmat vaikuttavat myös omaan jaksamiseen. (Kemppainen 2009: 53.)

8.6 Liikunnan vähäisyyden vaikutus

Liikunta vaikuttaa fyysiseen ja psyykkiseen terveyteen. Lähes joka toinen lapsi tai nuori ei liiku terveytensä kannalta riittävästi tämän hetkisten arvioiden mukaan. Tämä vaikuttaa pitkäkantoisesti lasten ja nuorten elämään. Liikkumattomuus edistää ylipainoa, lihavuutta sekä tuki- ja liikuntaelinsairauksien lisääntymistä. Liikunta vaikuttaa positiivisesti psyykkiseen terveyteen. Yhteisöllisellä ryhmäliikunnalla voi olla suuri merkitys lasten ja nuorten syrjäytymisen ehkäisyssä. Lasten ja nuorten liikuntatottumusten muotoutumisessa ja edistämässä oleellisessa asemassa ovat vanhemmat, mutta lisäksi ympäristö, jonka tulisi houkutella lapsia ja nuoria liikkumaan. Neuvolalla, varhaiskasvatuspalveluilla, kouluilla ja oppilaitoksilla on merkittävä rooli lasten ja nuorten fyysisen kunnon edistämässä ja liikuntaneuvonnassa. Henkilöstöllä on suuri vaikuttamisen mahdollisuus lasten, nuorten ja perheiden liikuntatottumuksien edistämisen kannalta. (Kasvun kumppanit, 2012.)

Päivittäinen liikkuminen on lapsen hyvinvoinnin sekä terveen kasvun perusta. Päivittäinen liikkuminen on välttämätöntä lapsen terveen kehittymisen turvaamisessa ja sen kautta voi tukea lapsen hyvinvointia monipuolisesti. Liikkuminen edesauttaa muun muassa lapsen vireyttä, oppimista ja itsetunnon kehittymistä. Tämän vuoksi koululaisten liikkuminen on koko koulun yhteinen asia. Päivittäisen liikkumisen varmistamisessa välituntien, koulumatkojen, toiminnallisten oppituntien sekä kerho- ja iltapäivätoiminnan osuus on merkittävä. (Kasvun kumppanit, 2012.)

Suomen köyhyden ja syrjäytymisen vastainen verkoston EAPN-Finin mukaan seuraavanhallitusohjelmaan kirjataan lasten ja nuorten harrastustakuu. Jokaisella lapsella tulee varmistaa mahdollisuus harrastamiseen. Perheen vähävaraisuus ei saa olla este lapsen harrastamiselle. Harrastukset edistävät lapsen ja nuoren kehitystä, sosiaalisia suhteita ja osallisuutta. Harrastukset myös auttavat ehkäisemään omalta osaltaan syrjäytymistä. Lasten ja nuorten harrastuksilla on merkittävä terveyttä edistävä vaikutus. Lasten ja nuorten harrastusten tukeminen vähentää sosioekonomisia terveyseroja, jotka ovat Suomessa kansainvälisesti vertaillen suuret. Yleisimpiä harrastusmahdollisuuksia, joiden ulkopuolelle nuoret kertoivat jääneensä vanhempiensa huonon taloudellisen tilanteen vuoksi, olivat osallistumismaksuiltaan tai välineiltään kalliit lajit esim. ratsastus, tanssi ja erilaiset musiikkiharrastukset. (Suomen köyhyden ja syrjäytymisen vastainen verkosto EAPN-Fin: Lasten ja nuorten harrastustakuu hallitusohjelmaan, 2010.)

9 YHTEENVETO TUTKIMUSTULOKSISTA

9.1 Koulu ja syrjäytyminen

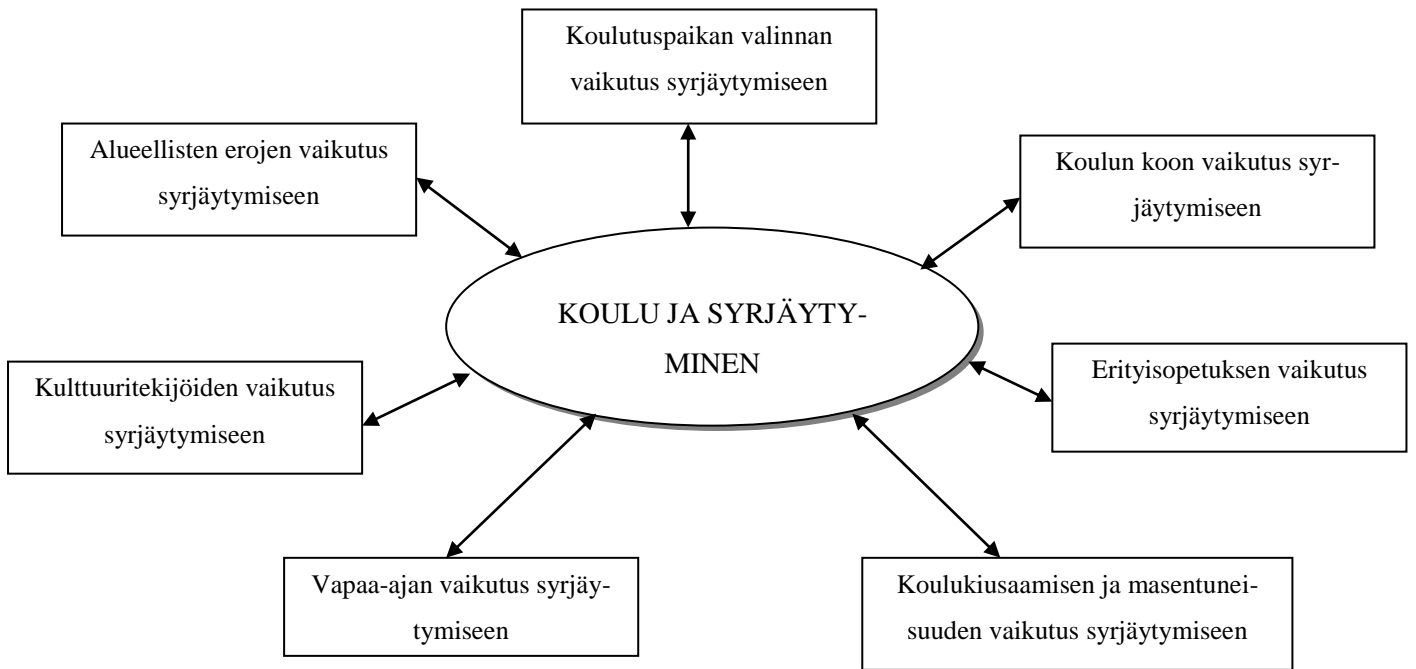
Alatupan, Karppisen, Keltikangas-Järvisen ja Saviojan (2007) mukaan kaksi ja puoli prosenttia opiskelijoista keskeyttää koulutuksensa melko pian opiskelun alettua. Keväällä peruskoulun päättäneistä nuorista noin viisi prosenttia ei jatka opiskelua seuraavana syksynä. Alatuvan ym. (2007) mukaan koulunkoko vaikuttaa syrjäytymisriskiin, mitä pienempi koulu sitä suurempi on koulun syrjäytymisriski. Yleisiä uhkakuvia ovat kouluongelmat, peruskoulusta putoaminen, perus koulun jälkeisen koulutuksen puute, työmarkkinoiden ulkopuolelle jääminen, rikollisuus, huumeet tai jengiytyminen. Nuoresta itsestään syrjäyttäviä tekijöitä ovat oppimisvaikeudet tai häiriökäyttäytyminen koulussa.

Nymanin (2010) mukaan ammatillisenkoulutuksen keskeyttämisen syitä ovat motivaation puute, mielenterveysongelmat ja väärä ura valinta. Alatupa ym. (2007) muiden mukaan erityisopetuksella näyttäisi olevan yhteyttä syrjäytymisriskiin. Erityisopetustaustaisilla opiskelijoilla oli enemmän kiusaamiskokemuksia kuin muilla sekä kiusatuina, että kiusaajina. Luopa ym. (2008) mukaan kiusaamisen ja masentuneisuuden yhteyttä tarkasteltiin, kuinka monet kiusatuista tai kiusaaja-uhreista oli masentuneita.

Pojista 31 %, joilla oli keskivaikeaa tai vaikeaa masentuneisuutta, ilmoitti joutuneensa kiusatuiksi vähintään kerran viikossa. Tytöistä taas 14 %, joilla oli masentuneisuutta, joutui kiusatuiksi ja muista tytöistä joutui kiusatuiksi neljä prosenttia vähintään kerran viikossa.

Oikarisen (2010) mukaan koulukiusaaminen ilmenee haukkumisena, ulkonäön arvostelemisena, tavaroiden anastamisena ja siirtämisenä, uhkailuna, piirustusten tuhoamisena, vähättelevinä katseina sekä perättömien juorujen levittämisenä ja luottamuksen menettämisenä. Toivosen (2009) mukaan sosiaalisen tuen ja masentuneisuuden välillä on yhteys. Ne nuoret, jotka eivät saa sosiaalista tukea, ovat selvästi masentuneempia kuin ne nuoret, jotka saavat sosiaalista tukea. Vanhempien tuen puute on havaittu merkitykselliseksi. Sutelan (2005) mukaan koulukokemuksilla voidaan tukea lapsen kehittymistä. Ihmisen minäkuva muotoutuu sosiaalisten kokemusten ja etenkin muilta ihmisiltä saadun palautteen pohjalta ja siten koululla on suurimerkitys lapsen minäkuvan muokkaamisessa. Epäonnistumiset ja kielteinen palaute heikentävät minäkuvaa, mikä voi ilmentyä kokoelämän jatkuvana epäluottamuksena omiin kykyihin.

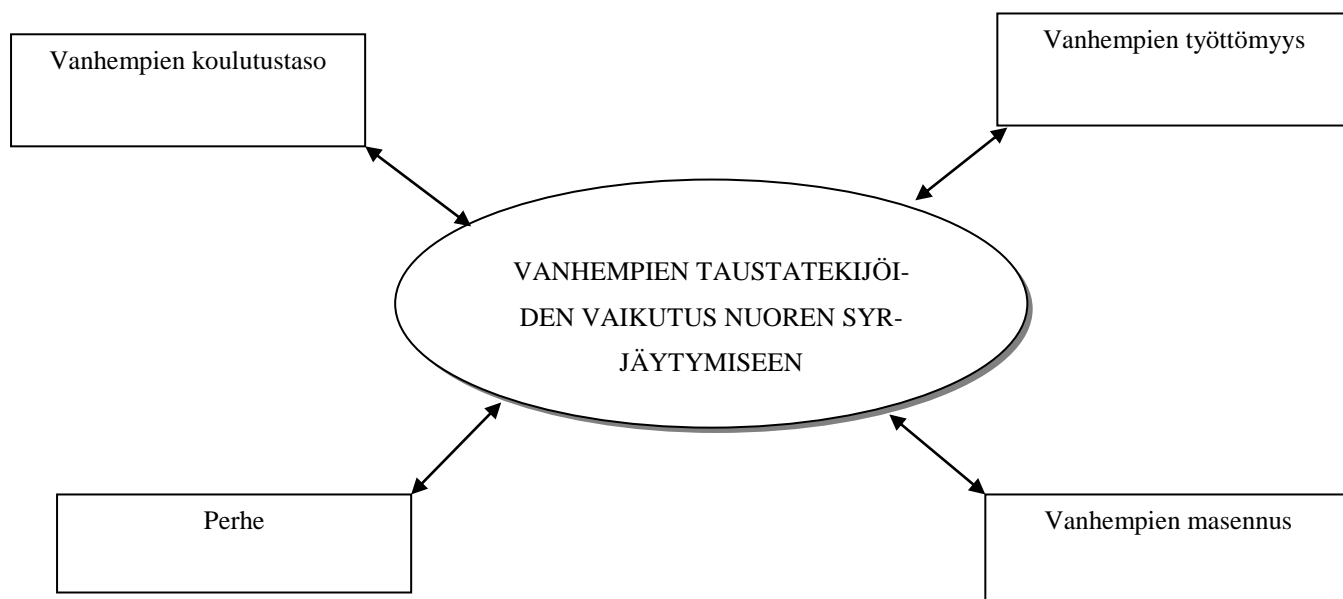
Alatupa ym. (2007) mukaan pojat jättävät suurimmalla todennäköisyydellä hakematta koulutukseen seutukunnissa, joissa on suppea koulutustarjonta. Maahanmuuttajat ovat lisääntymässä ja heistä on selvästi muotoutumassa erityinen syrjäytymisen vaarassa olevien ryhmä. Alueelliset erot vaikuttavat syrjäytymisriskin muodostumiseen. Syrjäytymisriskissä olevista nuorista ja peruskoulunsa päättäneistä nuorista kolme neljäsosa on Etelä- ja Länsi-Suomen alueelta. Kun huomioidaan erityisesti työttömyys syrjäytymisriskinä, se lisää Länsi-Suomen suhteellista riskiosuutta. Suurin koulukohtainen syrjäytymisen suhteellinen osuus löytyi uudenmaan maakunnasta (44%). Pirkanmaa, Satakunta, Keski-Suomi ja Päijät-Häme ovat maakuntia, joissa näyttäisi olevan peruskoulunsa päättäneisiin nähden enemmän syrjäytymisriskissä olevia nuoria. Syrjäytymisriski oli vähäisempää Pohjanmaan maakunnissa.

Kuva 1. Syrjäytymiseen vaikuttavat tekijät kouluyhteisössä.

9.2 Vanhempien taustatekijöiden vaikutus syrjäytymiseen

Alatupa ym. (2007) mukaan vanhempien koulutustaso vaikuttaa nuoreten syrjäytymisriskiin. Syrjäytymisriski on suurempi, mitä alhaisempi on äitien koulutustaso. Myös isien taustalla on vaikutusta, isien eivät olleet yhtä merkittävä tekijä. Luopan, Pietikäisen, Puusniekan, Jokelan ja sinkkosen (2006) mukaan työttömyys on vähentynyt nuorten vanhempien keskuudessa. Lämsän (2009) mukaan perhe-elämän ongelmat ja lähiyhteisöltä saatavan tuenpuutteet ovat lasten ja nuorten syrjäytymiseen vaikuttavia tekijöitä. Monet perheen kokonaistilanteeseen liittyvät ongelmat kuten vanhempien työttömyys ja perheen taloudellisten resurssien niukkuus lisäävät syrjäytymisen riskiä. Halosen (2007) mukaan perheen sisäisistä ristiriidoista muodostuu usein uhka nuoren mielenterveydelle. Suurimmassa syrjäytymisvaarassa ovat ongelma perheiden lapset ja nuoret, oppimisvaikeuksista kärsivät lapset ja nuoret sekä huumeongelmaiset. Vilppolan (2007) mukaan avioerossa lapset menettävät perherakenteen, joka on heidän kehityksen kannalta perustavaa laatua oleva tekijä.

Kuva 2. Vanhempien taustatekijöiden vaikutus nuoren syrjäytymiseen.

9.3 Nuoren syrjäytymiseen vaikuttavat tekijät

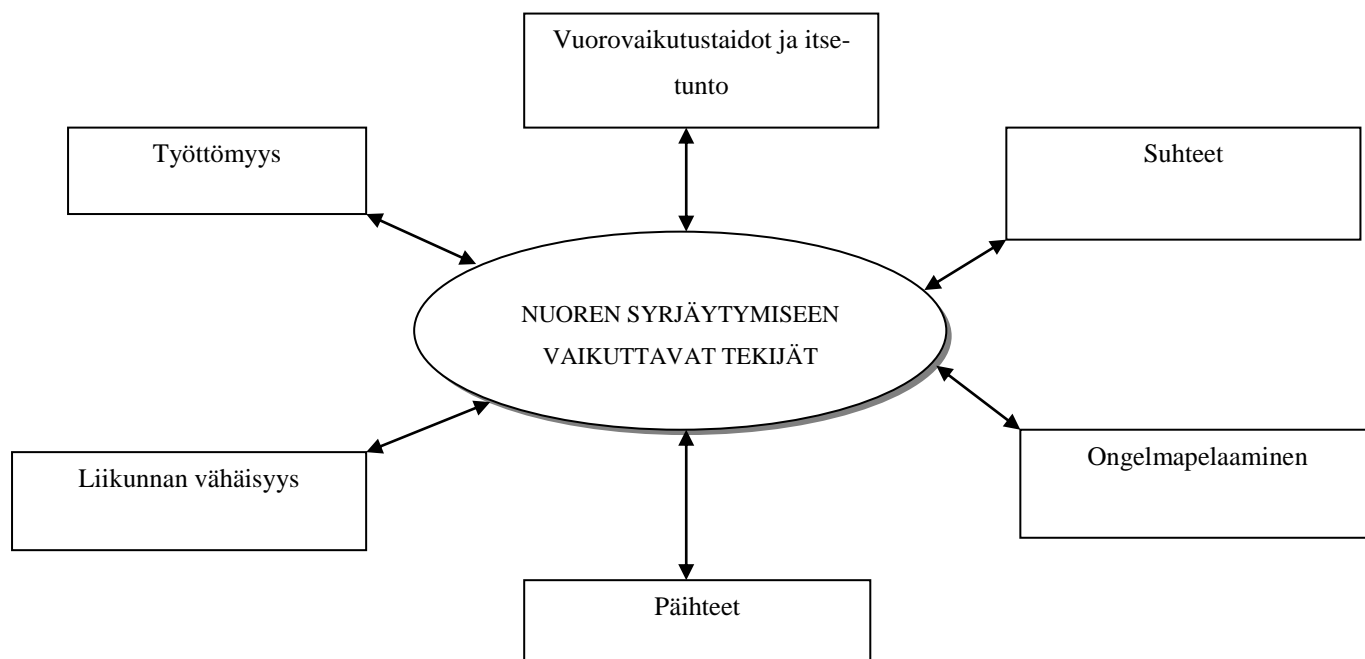
Ikolan (2010) mukaan nuorisotyöttömyyttä on pidetty yhtenä suurimmista nuoria koskevista ongelmista 1990-luvulta. Työttömyyden katsotaan vaikuttavan haitallisesti nuoren ihmisen sosialisointiprosessiin ja johtavan kasvaviin sosiaalisiin ongelmiin, jatkuvaan työttömyyteen sekä toimimaan sosiaalisen syrjäytymisen oireena ja osoituksena. Jetsun (2009) mukaan nuori kuvaa syrjäytyneitä ihmisiä sellaiseksi, joilla ei ole ystäviä ja hänellä ei ole tulevaisuuden suunnitelmia. Alve - Tammisen (2008) mukaan työllisyys on tekijä, jonka avulla nuori löytää paikkansa yhteiskunnassa, saavuttaa taloudellisen riippumattomuuden ja toteuttaa henkilökohtaisia unelmia.

Mäkelän (2010) mukaan erilaisuus vaikeuttaa sosiaalisten kontaktien luomista tai niiden ylläpitämistä. Moni kirjoittajista mainitsi yksinäisyytensä syyksi erilaisuutensa muita kohtaan. Suurimmalla osalla kirjoittajista heidän ihmiskuvansa oli negatiivinen ja he olivat menettäneet luottamuksensa ihmisiin. Ihmisiin luottaminen oli mennyt pettymyksen seurauksena ja erittäin yleinen luottamuspulan syy oli lapsuudessa tapahtunut kiusaaminen. Ahdistus-, käytös-, ja tarkkaavaisuushäiriöt ovat tavallisia nuorten pahoinvointia kuvaavia tekijöitä joilla on taipumus edistää nuorten syrjäytymiskehitystä, kun elämänpiiri kaventuu esimerkiksi ystävien tai harrastusten puuttuessa. Halosen (2007) mukaan psyykkisten sairauksien katsotaan alentavan työkykyä.

Taskisen (2007) mukaan yksilön ihmissuhteet kärsivät ongelmapelaamisen myötä. Kaveri- ja ystävyysuhteessa tapahtuu usein eristäytymistä ja syrjäytymistä, jotka voivat lopulta johtaa syrjäytymiseen. Peliongelma on moniulotteinen ja - tasoinen ongelma, mikä vaikuttaa laajasti yksilön elämän eri alueisiin nuoret pelaavat poistaakseen yksinäisyyttä.

Korhosen (2011) mukaan päihteiden käyttäjien puheissa korostuu yksinäisyys. Syrjäytymiskeskusteluissa päihteidenkäyttö on keskeisesti esillä. Ikolan (2010) mukaan päihteiden sekakäyttö yleistyy nuorten keskuudessa, ja samalla mietitään pystyvätkö päihdepalvelut vastaamaan uuden käyttäjäryhmän tarpeisiin. Kemppaisen (2009) mukaan runsas päihteiden käyttö voi aiheuttaa myös masennusta, mutta toisaalta ihminen voi masentuneena hoitaa pahaa oloaan päihtymällä.

Thl internet sivujen (2012) mukaan liikunta vaikuttaa fyysiseen ja psyykkiseen terveyteen. Liikunta vaikuttaa positiivisesti psyykkiseen terveyteen. Suomen köyhyysvastaisen verkoston mukaan harrastukset auttavat ehkäisemään omalta osaltaan syrjäytymistä. Lasten ja nuorten harrastusten tukeminen vähentää sosioekonomisia terveyseroja.

Kuva 3. Nuoren syrjäytymiseen vaikuttavat tekijät.

10 JOHTOPÄÄTÖKSET JA POHDINTA

Nuorten syrjäytyminen ja elämäntavat on monitahoinen asia, jota on vuosien saatossa useiden tutkijoiden ja hankkeiden kautta pyritty selvittämään ja löytämään keinoja erilaisten hankkeiden kautta. Aiheeseen perehtyessämme huomasimme, kuinka laaja ja monisyinen ongelma on kyseessä. Oma käsityksemme nuorten syrjäytymisestä oli huomattavasti suppeampi ennen tutkimustyön tekemistä. Pelkästään nuorten syrjäytyminen ja siihen vaikuttavat tekijät olivat monen tutkimustyön aiheita. Elämäntapojen vaikutus nuorten syrjäytymiseen oli myös yllättävän laaja-alaista.

Suomen terveys- ja sosiaaliministeriö oli monin eri hankkein pyrkinyt ehkäisemään nuorten syrjäytymistä. Mielenkiintoista oli huomata perheen vaikutus lapsen ja nuoren kasvun tukemisen ja kehittymisen vaikuttajana. Lapsen minäkuvan kehittymisellä on suuri vaikutus siihen, kuinka selviää elämässä tulevista kriiseistä ja minkälaiset lähtökohdat saa perheeltä selvitä syrjäytymättä elämässään. Yhteiskunnan muutokset vaikuttavat voimakkaasti nuoren elämään. Perherakenteen muuttuminen, vanhempien eroamiset ja vanhemmuuden katoaminen oli asioita, joita tässä tutkimustyössä ei niinkään tutkita, mutta olisi varmaan hyvä tutkimustyön aihe. Tässä tutkimustyössä on tutkittu nuoren masennusta ja siihen liittyviä tekijöitä, jotka liittyvät edellä mainittuihin asioihin. Perherakenteen muuttumista ei aina osattu ajatella syinä nuoren syrjäytymiseen, koska nuori alkoi usein reagoida perheessä tapahtuviin muutoksiin vasta vuosien kuluttua.

Nuorten syrjäytymiseen syyt ja riskitekijät olivat laaja-alaiset, joten tuntui, että pelkästään yhtä syytä tutkimalla olisi saanut lukuisia tutkimuksia, josta tutkia aiheita. Nuorten koulutuksen, koulukiusaamisen ja sen vaikutukset nuoren syrjäytymiseen aiheena oli myös ajatuksia herättävä. Useissa tutkimuksissa oli huomattu, että koulukiusattuna oleminen oli yhdistänyt verkostoitumaan kiusattujen kanssa. Syyt kiusaamiseen voi olla monitahoiset, mutta yhtä selkeää syytä ei ollut. Koulukiusaamisen seuraukset voivat olla pitkälle vaikuttavat, ja ne voivat vaikuttaa nuoren elämään masentavasti vielä vuosia. Koulukiusaaminen voi vaikuttaa nuoren minäkuvaan, koulumenestykseen, työhönsijoittumiseen ja myöhemmin elämässä sijoittumiseen.

Huumeet, alkoholi ja päihteet vaikuttavat nuorten elämään monessa eri vaiheessa ja altistavat omalta osaltaan nuoren syrjäytymiseen. Suhtautuminen päihteisiin on muut-

tunut vuosien varrella entistä sallivammiksi vanhempien keskuudessa. Valtio vastavasti on yrittänyt tiukentaa omaa otettaan kiristämällä tupakkalakia ja alkoholilakia. Suhtautuminen huumeisiin on myös muuttunut nuorten keskuudessa yhä sallivammaksi. Huumeet ja kannabisviljelmät ovat kuitenkin yhä useampien nuorten tuttavuuksia, koska monissa kouluterveyystutkimuksissa nuoret kertovat kokeilleensa huumeita entistä enemmän.

Peliriippuvuus oli aihe, joka myös kiinnosti, mutta valitsemissamme lähteissä ei ollut paljon asiaa käsitelty. Peliriippuvuutta oli käsitelty rahapelien riippuvuudella, mutta teknistyvässä maailmassa yhä enemmän on alettu puhua Internetin vaikutuksesta ja peliriippuvuudesta. Yhä useammat nuoret jäävät nettipeleihin koukuun ja syrjäytyvät yhteiskunnasta. Tämä aihe on alkanut vasta nyt herättämään yhteiskuntaa ja olemaan huolissaan ”bittilapsistaan”, jotka elävät omassa eristäytyneessä maailmassaan. Tulevaisuudessa on aiheellista tutkia ruudun ääressä vietetyn ajanmerkitystä lapsen kasvuun ja kehitykseen sekä sen vaikutuksista nuoren syrjäytymiseen. Yksi mielenkiintoinen tutkimuksen aihe on myös sosiaalisen median vaikutus nuoren elämäntapoihin ja sosiaaliseen vuorovaikutukseen sekä kaverisuhteisiin. Vaikuttaako sosiaalinen media parantavasti vai heikentävästi nuoren elämään?

Monet lait ja asetukset vaikuttavat ennalta ehkäisevästi nuorten syrjäytymiseen. Näitä lakeja on muun muassa lastensuojelulaki, päihdehuoltolaki, tupakkalaki, rikoslaki, sivistystoimilaki sekä oppilashuoltolaki, joilla yhteiskunta pyrkii vaikuttamaan siihen, että lapset ja nuoret saataisiin ajoissa turvalliseen sekä itsetuntoa vahvistavaan ympäristöön. Varhaisella puuttumisella pyritään aikaisessa vaiheessa ennalta ehkäisemään nuorten syrjäytymistä ja aikuisena yhteiskunnasta ulosjäämistä. Syrjäytyneet nuoret on herkempiä sortumaan erilaisille huumeitten, alkoholin ja päihteiden väärinkäytölle. Asuinympäristöllä ja perheellä on suurimerkitys nuoren elämässä. Täältä nuori saa oppimisen mallit omalle elämälleen, josta ammentaa voimavarojaan. Alkoholisti vanhempien perheessä asuessaan he saavat usein virheellisen kuvan yhteiskunnasta. Useimmiten nämä lapset ovat koulukiusattuja, myöhemmin ahdistuneita ja masentuvat muita herkemmin. Tämä on huomattu erääksi nuoren syrjäytymistä edistäväksi tekijäksi. Koko yhteiskunnan, valtiovallan, perheiden, koulujen, sosiaalihuollon, terveydenhuollon, nuorten ja ammattiauttajien tulisi tehdä yhdessä työtä, ettei syrjäytymistä pääsisi tapahtumaan. Jokaisen kansalaisen velvollisuus kuuluisi olla huolissaan nuoristamme ja auttaa heitä elämän vaikeina aikoina. Kansalaisilta vaaditaan yhteisvas-

tuullisuutta nuoristamme. Jokainen teko, jossa nuori saadaan pelastettua syrjäytymiseltä, tulisi kokea onnistumisen elämyksenä.

Kotoa saamamme elämäntavat ei aina ole ehkä parhaat mahdolliset ja kaikilla samantyyppiset, mutta nuorten tulisi kasvaa entistä sallivammiksi toisiaan kohtaan ja näin tuntee kantavansa vastuu toisistaan. Tämä tulee olemaan entistä suurempi haaste tulevaisuudessa, koska perherakenteiden muuttuessa myös perhekoot muuttuvat ja yksiläpöississö perheissö ei ole totuttu ottamaan muita huomioon.

Opinnäytetyössö tutustuimme uuteen työskentelytapaan ja opimme hakemaan tietö eri järjestelmien kautta. Opinnäytetyössö työskentelyssä oli alkuun vaikeää päästä työstämään aihetta, koska olisimme halunneet asiaa mietittyämme tehdä eri aiheesta ja eri menetelmällä tutkimustyön. Opinnäytetyön tekeminen oli lopulta antoisää ja palkitsevää, vaikka työn tekeminen hiukan mutkistui toisen tekijän muuttaessa eri paikkakunnalle.

LÄHTEET

Alatupa, S., Karppinen K., Keltikangas-Järvinen, L. & Savioja, H. 2007. Koulu, syrjäytyminen ja sosiaalinen pääoma – Löytyykö huono-osaisuuden syy koulusta vai oppilaasta? Sitran raportteja 75. Helsinki. Saatavissa:

<http://www.sitra.fi/julkaisut/raportti75.pdf> [Viitattu 25.1.2011]

Alve- Tamminen, E. 2008. Sisällä vai syrjässä työelämästä? Erityiskoulussa oppivelvollisuutensa mukautetun opetussuunnitelman mukaan suorittaneiden nuorten sijoittuminen työelämään ja oman elämän hallinta. Lisensiaatin tutkimus. Tampereen yliopisto. Saatavissa: <http://tutkielmat.uta.fi/pdf/lisuri00078.pdf> [Viitattu 21.1.2012]

Ellonen, N. 2008. Kasvuyhteisö nuoren turvana Sosiaalisen pääoman yhteys nuorten masentuneisuuteen ja rikekäyttäytymiseen. Tampereen yliopisto Akateeminen väitöskirja. Saatavissa: <http://acta.uta.fi/pdf/978-951-44-7206-0.pdf> [Viitattu 21.1.2012]

Halonen, J-P. Aaltonen, T. Hämäläinen, A. Karppi, S-L. Kaukinen, J. Kervilä, A. Lehtinen, M. Pere, E. Puukka, P. Siitonen, V. Silvennoinen, S. & Talo, S. 2007. Syrjäytymisvaarassa olevien vajaakuntoisten nuorten kuntoutustarpeen arviointi. Vammala. Kelan tutkimusosasto. Saatavissa:

<https://helda.helsinki.fi/bitstream/handle/10250/7853/katsauksia73netti.pdf?sequence=1> [Viitattu 21.1.2012]

Hirsjärvi, S., Remes, P. ja Sajavaara, P. 2008 Tutki ja kirjoita. Keuruu.

Hirsjärvi, S., Remes, P. ja Sajavaara, P. 2004 Tutki ja kirjoita. Jyväskylä.

Ikola, P. 2010 Päihdepalvelujen nykyisyys ja tulevaisuus nuorten mielipiteitä päihdepalveluista. Pro gradu- tutkielma. Jyväskylän yliopisto. Saatavissa:

<https://jyx.jyu.fi/dspace/bitstream/handle/123456789/24314/URN%3aNB%3afi%3ajyu-201006082011.pdf?sequence=1> [Viitattu 20.1.2012]

Ilkas, H. & Aho, P. 2006 Nuorten rahapelaaminen 12 - 17- vuotiaiden nuorten rahapelaaminen ja peliongelmat –puhelinhaastattelu. Taloustutkimus. Sosiaali- ja terveys-

ministeriö. Saatavissa: http://info.stakes.fi/NR/rdonlyres/ODDA06D9-344C-46E5-A307-5A81842573F4/0/nuorten_rahapelaaminen_2007.pdf [Viitattu 21.1.2012]

Jetsu, P. 2009 Aina ne yrittää auttaa sosiaalitoimiston asiakkuus työttömien ja ammatikouluttamattomien alle 25-vuotiaiden nuorten kertomana. Pro gradu - tutkielma. Tampereen yliopisto. Saatavissa: <http://tutkielmat.uta.fi/pdf/gradu03978.pdf> [Viitattu 21.1.2012]

Johansson, K., Axelin A., Stolt, M., & Ääri, R 2007. Systemaattinen kirjallisuuskatsaus ja sen tekeminen. Turun yliopisto. Hoitotieteen laitoksen julkaisuja. Tutkimuksia ja raportteja A:51/2007.

Kankkunen, P. & Vehviläinen- Julkunen, K. 2009 Tutkimus hoitotieteessä Helsinki: WSOY.

Kempainen, R. 2009. ”Mä olisin oppinut kaikki asiat kantapään kautta, mutta onneks nyt mä opin ne ennen kun tarvii tipahtaa mihinkään ihan pohjalle” Elämän hallinta tuetun asumisen jälkeen nuorten aikuisten kokemana Tampereen yliopisto Pro gradu – tutkielma. Saatavissa: <http://tutkielmat.uta.fi/pdf/gradu03541.pdf> [Viitattu 21.1.2012]

Kiviranta, K. 2009. Musiikkiterapia lasten ja nuorten koulunkäynnin tukena - kokemuksia ja näkemyksiä musiikkiterapian käytöstä lasten ja nuorten syrjäytymisen ennaltaekäisijänä. Jyväskylän yliopisto. Musiikin laitos. Pro gradu- tutkielma. Saatavissa: https://jyx.jyu.fi/dspace/bitstream/handle/123456789/21258/URN_NBN_fi_jyu-200906241747.pdf?sequence=1 [Viitattu 25.1.2011]

Kyngäs, H. & Vanhanen, L. Sisällönanalyysi. Hoitotiede (Hoitotiede 11), 1999.

Korhonen, H. 2011. Nuorten päihteidenkäyttö helsingin sanomien kirjoituksissa 2004 - 2006. Pro gradu - tutkielma. Tampereen yliopisto Saatavissa: <http://tutkielmat.uta.fi/pdf/gradu04990.pdf> [Viitattu 18.1.2012]

Kuronen, I. 2010. Peruskoulusta elämäkouluun Ammatillisesta koulutuksesta syrjäytymisvaarassa olevien nuorten aikuisten tarinoita peruskoulusuhteesta ja elämäkoulusta peruskoulun jälkeen jyväs-kylän yliopisto. Saatavissa:

http://ktl.jyu.fi/img/portal/17787/Tutkimuksia_26_netti.pdf?cs=1275980650 [Viitattu 20.1.2012]

Kääriäinen, M. & Lahtinen, M. 2006. Systemaattinen kirjallisuuskatsaus tutkimustiedon jäsentäjänä. *Hoitotiede* 18/2006.

Latvala, E & Vanhanen - Nuutinen, L. 2003. Teoksessa: Janhonen, S & Nikkonen, M. (toim). *Laadulliset tutkimusmenetelmät hoitotieteessä. 2, uudistettu painos*. Helsinki: Werner Söderström Osakeyhtiö.

Lerssi, L. Sundström, L. Tervaskanto - Mäentausta, T. Väistö, R. Puusniekka, R.

Markkula, J. & Pietikäinen, M. 2008. *Kouluterveyskyselystä toimintaan- kehittämissanke 2005 - 2007. Hankkeen loppuraportti*. Helsinki. Saatavissa:

<http://www.stakes.fi/verkkojulkaisut/raportit/R17-2008-VERKKO.pdf> [Viitattu 21.1.2012]

Luopa, P., Pietikäinen, M., Puusniekka, R., Jokela, J., Sinkkonen, A. 2006. *Nuorten hyvinvointi Etelä-Suomen, Itä-Suomen ja Lapin lääneissä 2000 - 2006*. Stakes- kouluterveyskysely. Helsinki. Saatavissa:

http://info.stakes.fi/NR/rdonlyres/3318061B-6B4F-4A38-97CE-4DD90C89F356/0/kokoaineisto_raportti2006.pdf [Viitattu 25.1.2011]

Luopa, P., Pietikäinen, M., & Jokela, J. 2008. *Koulukiusaaminen peruskoulun yläluokilla 2000 - 2007*. Opetusministeriön julkaisuja 2008:7. Saatavissa:

<http://www.minedu.fi/export/sites/default/OPM/Julkaisut/2008/liitteet/opm07.pdf?lang=fi> [Viitattu 25.1.2011]

Luopa, P., Pietikäinen, M., & Jokela, J. 2008. *Kouluterveyskysely 1998 -*

2007: Nuorten hyvinvoinnin kehitys ja alueelliset erot. Helsinki. Stakesin raportteja.

Saatavissa:

<http://www.stakes.fi/verkkojulkaisut/raportit/R23-2008-VERKKO.pdf> [Viitattu 21.1.2012]

Lämsä, A.-L. 2009 Tuhat tarinaa lasten ja nuorten syrjäytymisestä lasten ja nuorten syrjäytyminen sosiaalihuollon asiakirjojen valossa. Väitöskirja. Oulun yliopisto. Saatavissa:

<http://herkules oulu.fi/isbn9789514290213/isbn9789514290213.pdf> [Viitattu 21.1.2012]

Mäkelä, K. 2010. Kukaan ei kuule hiljaista huutoani – Itsensä yksinäisiksi kokevien korkeakouluopiskelijoiden käsityksiä yksinäisyyden syistä. Pro gradu - tutkielma. Helsingin yliopisto. Saatavissa:

www.nyyti.fi/Pro%20Gradu_Katariina%20Makela.pdf [Viitattu 25.1.2011]

Nyman, U. 2010 Erityisopetustaustan, koulukiusaamiskokemusten ja aikaisemman koulumenestyksen yhteys opiskelijan sosiaaliseen asemaan ammatillisessa oppilaitoksessa. Saatavissa. Pro - gradu tutkielma. Jyväskylän yliopisto. Saatavissa:

<https://jyx.jyu.fi/dspace/bitstream/handle/123456789/26570/URN%3ANBN%3Afi%3Aaju-201102191785.pdf?sequence=1> [Viitattu 10.1.2012]

Rahkonen, K 1985. Elämäntapaa etsimässä. Tutkijaliiton julkaisusarja 34. Jyväskylä.

Raisamo, S. Pere, L. Lindfors, P. Tiirikainen, M. ja Rimpelä, A. Nuorten terveystapatutkimus 2011 Nuorten tupakkatuotteiden ja päihteiden käyttö 1977–2011 Helsinki 2011. http://www.stm.fi/c/document_library/get_file?folderId=3320152&name=DLFE-16067.pdf Luettu 18.1.12

Rantala, I. 2006. Nuorten syrjäytymistä ehkäisevät hankkeet tampereen seudulla. Licensiaattityö. Tampereen yliopisto. Saatavissa:

http://www.tampere.fi/tiedostot/5gDszEzeF/nuorten_syrjaytymista_ehk_hankkeet.pdf [Viitattu 21.1.2012]

Riihimäki, A. & Ronkainen, L. 2010 Nuorten syrjäytyminen aikuissosiaalityön teksteissä. Pro gradu – tutkielma. Tampereen yliopisto. Saatavissa:

<http://tutkielmat.uta.fi/pdf/gradu04073.pdf> [Viitattu 21.1.2012]

Roos, J 1988. Elämäntavasta elämäkertaan. Jyväskylä. Tutkijaliitto.

Rouhiainen, H. 2006. Reunalla –Kokemuksia syrjäytymisvaarassa olevien nuorten musiikkiterapiaryhmästä. Jyväskylän yliopisto. Pro gradu –tutkielma
https://jyx.jyu.fi/dspace/bitstream/handle/123456789/9967/URN_NBN_fi_jyu-2006316.pdf?sequence=1 Luettu 21.1.2012

Sallanterä, S., Hupli, M. Tutkitun tiedon hankinta ja arviointi, Sirkka Lauri: Näyttöön perustuva hoitotyö 2003.

Salminen, R. 2005. Täällä on kaikki mitä tarvii. Asuinympäristö ja sen sosiaalisuuden rakentuminen nuorten aikuisten käsityksissä. Pro gradu –tutkielma. Jyväskylän yliopisto. Saatavissa:
https://jyx.jyu.fi/dspace/bitstream/handle/123456789/11708/URN_NBN_fi_jyu-2005445.pdf?sequence=1 [Viitattu 21.1.2012]

Sosiaali- ja terveydenhuollon kansallinen kehittämisohjelma KASTE 2008 - 2011. Sosiaali- ja terveystieteiden tutkimuskeskuksen julkaisuja 2008: 6. Internet sivut saatavissa:
http://www.stm.fi/c/document_library/get_file?folderId=28707&name=DLFE-3683.pdf&title=Sosiaali_ ja_ terveydenhuollon_ kansallinen_ kehittämisohjelma_ KASTE_2008_2011_fi.pdf. [Viitattu 17.1.2012]

Suomen köyhyyden ja syrjäytymisen vastainen verkosto EAPN-Fin:Lasten ja nuorten harrastustakuu hallitusohjelmaan, 24.11.2010
http://www.stkl.fi/2010_EAPN_Fin_yleiskokous_24.11.2010.pdf [Viitattu 10.2.2012]

Sutela, S. 2005. Kyllä tää tästä!.Nuoret peruskoulun ja toisen koulutusasteen välivaiheessa. Jyväskylän yliopisto. Pro gradu -tutkielma.
https://jyx.jyu.fi/dspace/bitstream/handle/123456789/11684/URN_NBN_fi_jyu-2005165.pdf?sequence=1 [Viitattu 21.1.2012]

Taskinen, T. 2007. ”Pelasin opintolainani viidessä minuutissa” – Tutkimus nuorten ongelmapelaajien pelihistoriatarinoista. Pro gradu – tutkielma. Kuopion yliopisto. Saatavissa:
http://info.stakes.fi/NR/rdonlyres/AFB414B4-8E2D-4CDA-86EA-759D652BA95F/0/gradu_teresa_taskinen.pdf [Viitattu 25.1.2011]

Kasvun kumppanit. 2012. Terveyden ja hyvinvoinninlaitoksen Internet sivut. Saatavissa:

http://www.thl.fi/fi_FI/web/kasvunkumppanit-fi/tyon/toimintatavat/liikunnan_edistaminen [Viitattu 10.2.2012]

Tuomi, J. & Sarajärvi, A. 2002. Laadullinen tutkimus ja sisällönanalyysi. Jyväskylä: Tammi.

Tuomi, J. & Sarajärvi, A. 2011. Laadullinen tutkimus ja sisällönanalyysi. Vantaa.

Toivonen, E. 2009. Sosiaalinen tuki: Vertaileva tutkimus suomalaisten ja yhdysvaltalaisien nuorten saaman sosiaalisen tuen määrästä ja merkityksestä. Pro gradu - tutkielma. Saatavissa:

<http://tutkielmat.uta.fi/pdf/gradu03704.pdf> [Viitattu 21.1.2012]

Uhinki, R. & Uhinki, A. 2011 Anna nuorelle tulevaisuus – ettei kukaan syrjäydy Turun yliopisto:7. Saatavissa:

http://www.utu.fi/cyri/Anna_nuorelle_tulevaisuus_julkaisu.pdf [Viitattu 20.1.2012]

Valtiontalouden tarkastusviraston toiminnantarkastuskertomus 146/2007. Nuorten syrjäytymisen ehkäisy. Saatavissa:

http://www.vtv.fi/files/113/1462007_Nuorten_syrjaytymisen_ehkaisy_NETTI.pdf. [Viitattu 29.9.2011]

Vilppola, T. 2007 Reaalipedagoginen toimintaprosessi- sosiaalipedagogisen työn sovellus koulutuksesta syrjäytymässä olevien nuorten kokonaisvaltaisessa tukemisessa. Oulun yliopiston tiedekunta. Saatavissa:

<http://herkules oulu.fi/isbn9789514284670/isbn9789514284670.pdf> [Viitattu 21.1.2012]

Oikkarinen, R. 2010 Koulukiusaamista kokeneiden nuorten aikuisten kokemuksia ystävyyssuhteista. Pro gradu- tutkielma Jyväskylän yliopisto. Saatavissa:

https://jyx.jyu.fi/dspace/bitstream/handle/123456789/24502/URN_NBN_fi_jyu-201006242148.pdf?sequence=5 [Viitattu 21.1.2012]

Liite 1. Tutkimustaulukko tuloksista

Tekijä, nimi, vuosi	Tutkimuksen tarkoitus	Aineisto/menetelmät	Keskeiset tulokset
Alatupa, S., Karppinen, K., Keltikangas - Järvinen, L. & Savioja, H. Koulu, syrjäytyminen ja sosiaalinen pääoma- Löytyykö huonosaisuuuden syy koulusta vai oppilaasta? Sitra raportti 75/2007.	Tutkimuksen tarkoituksena oli selvittää, miten koulusta riippumattomat ja kouluun liittyvät tekijät selittävät syrjäytymisriskissä olevien osuutta koulutasolla.	Tutkimuksen kohdejoukkona olivat yläasteen yhdeksännen luokan oppilaat.	Koulun koko osoitautui kouluun liittyvistä tekijöistä yhdeksi vahvimaksi selittäväksi tekijäksi syrjäytymisriskille. Erityisopetuksen suhteellinen osuus oli toinen koulutekijä, jolla näyttäisi olevan yhteyttä syrjäytymisriskiin. Syrjäytymisriskin kasvussa on ennen kaikkea kyse yksilökohtaisten tekijöidenkasautumisesta.
Alve-Tamminen, E. Sisällä vai syrjästä työelämästä? Erityiskoulussa oppivelvollisuutensa mukautetun opetussuunnitelman mukaan suorittaneiden nuorten sijoittuminen työelämään ja oman elämänhallinta. Liseniaatin tutkimus Tampereen yliopisto, 2008.	Selvitettiin EMU-koulusta päätötodistuksen saaneiden nuorten työelämään sijoittumista ja oman elämänhallintaa. Lisäksi selvitettiin heidän tyytyväisyyttä nykyiseen elämäänsä.	Kohdejoukkona oli 61 erityiskoulun oppilasta. Tutkimusaineisto kerättiin tutkimushenkilöiltä kyselylomakkeella ja puolistrukturoidulla teemahaastattelulla vuosien 2006-2007 aikana.	Tutkimuksen perusteella työssä oppimisen asemaa erityisnuorten koulutuksessa kannattaa edelleen vahvistaa sen työllistymisen kannalta keskeisen merkityksen vuoksi, sillä moni oli työllistynyt nimenomaan samaan työpaikkaan, jossa oli harjoittelujaksonsa suorittanut.
Ellonen, N. Kasvuyhteisö nuoren turvana Sosiaalisen pääoman	Tutkimuksen tarkoituksena oli osoittaa, että yksilön kokemuksesta riippumaton yhteisöllinen	Aineisto koostui kahdesta mittavasta kotimaisesta Stakesin kouluterveyskyselystä ja oikeus-	Tutkimuksen tulosten mukaan koetun sosiaalisen tuen ja sosiaa-

yhteys nuorten masentuneisuuteen ja rikekäyttäytymiseen. Akateeminen väitöskirja Tampereen yliopisto, 2008.	sosiaalinen tuki ja kontrolli vaikuttavat nuorten masentuneisuuden ja rikekäyttäytymiseen ja että myös kokemukseen perustuvan sosiaalisen tuen ja kontrollin vaikuttavuus on osin sidoksissa yhteisön muihin ominaisuuksiin.	poliittisen tutkimuslaitoksen Nuorisoriikollisuus kyselystä. Tutkimus on pääasiassa kvantitatiivinen ja menetelmänä käytetään seka- ja monitasomalleja. Tutkimus kohteena ovat kahdeksas- ja yhdeksäsluokkalaiset nuoret.	lisen kontrollin yhteydet nuorten masentuneisuuteen ja rikekäyttäytymiseen ovat osittain riippuvaisia koulun ominaisuuksista.
Ikola, P. Päihdepalvelujen nykyisyys ja tulevaisuus nuorten mielipiteitä päihdepalveluista. Pro gradu-tutkielma Kokkolan yliopisto, 2010.	Tarkoituksena oli selvittää päihdepalveluita käyttävien 18–25-vuotiaiden nuorten mielipiteitä nykyisistä päihdepalveluista sekä siitä, millaisia nuoret haluaisivat päihdepalveluiden olevan, jotta ne parhaiten vastaisivat heidän tarpeitaan.	Tutkimusaineistona on kuuden nuoren naisen ja miehen teema-haastattelu. Haastatteluun saatu aineisto on analysoitu käyttämällä sisällönanalyysiä.	Tutkimuksen mukaan päihdepalvelut eivät pysty riittävästi vastaamaan nuorten tarpeisiin. Kehitettävää päihdepalveluissa on paljon.
Ilkas, H. & Aho, P. Nuorten rahapelaaminen 12-17-vuotiaiden nuorten rahapelaaminen ja peliohjelmattuhelinhaastattelu. Sosiaali- ja terveystieteiden tutkimus, 2006.	Tutkimuksessa selvitetään suomalaisten 12–17-vuotiaiden nuorten pelaamista, rahapelien pelaamisen useutta, pelaamiseen käytettyjä rahamääriä, pelipaikkoja, vanhempien pelaamista ja mielipiteitä ongelmapelaamisesta nuorten keskuudessa.	Tutkimus toteutettiin atk-avusteisena puhelinhaastatteluna. Tutkimuksessa haastateltiin yhteensä 5000 henkilöä. Työhön osallistui 157 Taloustutkimus Oy:n koulutettua tutkimushaastattelijaa. Otos muodostettiin satunnaisotoksena väestötietojärjestelmästä.	Osallistuneista 12–17-vuotiaista suomalaisista nuorista yli puolet on pelannut jotakin rahapeliä vuoden aikana. Pelaajat käyttävät rahaa viikon aikana keskimäärin 5,7 euroa. Nuorista neljännes on sitä mieltä, että omassa kaveripiirissä on ongelmallisen paljon pelaavia.
Jetsu, P. Aina ne yrittää auttaa sosiaalitoimiston asiakkuus työttömien ja ammattikouluttamattomien alle 25-vuotiaiden nuorten kertomana. Pro gradu-tutkielma Tampereen	Työn tarkoituksena on etsiä vastauksia siihen, mitä työttömät alle 25-vuotiaat ammattikouluttamattomat nuoret kertovat asiakkuudestaan sosiaalitoimistossa.	Tutkielma koostuu seitsemän työttömän ja ammattikouluttamattoman nuoren teema-haastatteluista.	Nuoret asioivat sosiaalitoimistoissa heikon taloudellisen tilanteen takia, he hakevat sosiaalitoimistosta myös apua ja tukea erilaisiin ongelmatilanteisiin

yliopisto, 2009.			sekä omaan mielen- terveystai päihdeon- gelmaansa. Tuloksis- ta voidaan päätellä, että ammattikoulut- tamattomat ja työt- tömät nuoret kaipa- vat sosiaalityönteki- jän tukea ja apua elämän polullaan.
Kempainen, R. ”Mä olis in oppinut kaikki asiat kantapään kautta, mutta onneks nyt mä opin ne ennen kun tarvii tipahtaa mihin- kään ihan pohjalle” Elämän hallinta tuetun asumisen jälkeen nuor- ten aikuisten kokema- na. Pro gradu- tutkielma Tampereen yliopisto, 2009.	Tarkoituksena oli tuottaa tietoa nuorten tuetun asumisen vaikut- tavuudesta, ja kehittää nuorten tuettua asumista paremmin nuor- ten tarpeita vastaavaksi.	Tutkimus on laadullinen, ja sen empiirinen osa koostuu kuuden tuetussa asumisessa asiakkaana olleen nuoren aikuisen teema- haastattelusta. Aineiston analyysi menetelmänä käytettiin aineis- tolähtöistä sisällönanalyysia.	Tuetulla asumisella on ollut vaikutusta nuorten elämänhal- lintaan monilla elä- män osa- alueilla, myös niillä nuorilla, joiden tuetun asumi- sen jakso katkesi ennen tavoitteiden saavuttamista.
Kiviranta, K. Musiik- kiterapia lasten ja nuorten koulunkäynnin tukena- Kokemuksia ja näköyksiä musiikkite- rapian käytöstä lasten ja nuorten syrjäytymi- sen ennalta ehkäisijä- nä. Pro- gradu Jyväskylän yli- opisto, 2009	Tutkimuksessa tutkitaan musiik- kiterapian ja sen eri menetelmien soveltuvuutta osaksi koulun toimintaa ja niiden vaikuttavuut- talasten hyvinvointiin.	Ensisijainen aineisto muodostuu neljän musiikkiterapeutin haas- tattelusta ja toissijainen aineisto kolmen oppilashuoltoryhmän haastattelusta. Molemmat haas- tattelut toteutettiin puolistruktu- roituina teemahaastatteluina.	Koulut ja niiden oppilashuoltoryhmät kaipaavat lisää ns. työvälineitä auttavan työn kentälle ja toi- seksi sen, että mu- siikkiterapian moni- puolisilla menetel- millä on mahdollista tukea erilaisen lasten koulunkäyntiä ja tarpeita yhteistyössä vanhempien ja opet- tajien kanssa.
Korhonen, H. Nuorten	Tarkoituksena oli selvittää mitä	Aineistona olevat 135 kirjoitusta	Helsingin sanomien

päihteidenkäyttö Helsingin sanomien kirjoituksissa 2004-2006. Pro gradu-tutkielma Tampereen yliopisto, 2011	Helsingin Sanomien kirjoitukset kertovat nuorten päihteiden käytöstä ja siihen vaikuttamisesta vuosina 2004-2006.	on kerätty käyttämällä Helsingin Sanomien Internet-sivuilta löytyvää arkistoa. Analyysimenetelmänä tutkimuksessa on sisälönanalyysi.	kirjoituksissa esiintyy huolta nuorten päihteiden käytöstä, mutta niiden perusteella voi myös todeta, että nuorten päihteiden käytössä on tapahtunut positiivisia muutoksia.
Kuronen, I. Peruskoulusta elämäkoululuun Ammatillisesta koulutuksesta syrjäytymisvaarassa olevien nuorten aikuisten tarinoita peruskoulusuhteesta ja elämäkulusta peruskoulun jälkeen. Koulutuksen tutkimuslaitos Tutkimuksia 26 Jyväskylän yliopisto, 2010.	Tutkimuksessa selvitetään, millaisia sisältöjä ja merkityksiä koulu saa aikaan yksilöiden elämäkulkua kuvaavissa narratiiveissa. Eli miten koulu on vaikuttanut yksilöiden elämäkulkuun heidän kertomiensa tarinoiden perusteella.	Kohdejoukkona olivat ammatillisesta koulutuksesta syrjäytymisvaarassa olevat peruskoulussa erilaisiin vaikeuksiin joutuneet 22 nuorta aikuista. Tutkimuksen aineisto muodostui heidän kertomistaan koulutuselämäkerroista, joita lähestyttiin neljän tutkimuskysymyksen näkökulmasta.	Tulosten johtopäätöksenä voidaan todeta, että hyvinvoinnin rakentumisessa koulutuspolitiikka ja työpolitiikka toimenpiteineen ovat keskeisessä asemassa.
Luopa, P., Pietikäinen, M., Puusniekka, R., Jokela, J., Sinkkonen, A. Nuorten hyvinvointi Etelä-Suomen, Itä-Suomen ja Lapin lääneissä 2000-2006. Stakes raportti 2000-2006.	Kouluterveyskysely tuottaa tietoa nuorten elin- ja kouluoloista, terveydestä, terveystottumuksista sekä terveysosaamisesta ja oppilashuollosta kuntien ja koulujen käyttöön.	Vastanneiden lukumäärä oli peruskoulun 8. ja 9. luokilla vuosittain 49 837–58 657 ja lukion 1. ja 2. vuosikursseilla 27 087–29 515. Vuonna 2006 aineisto kattoi 81 prosenttia kaikista peruskoulun 8. ja 9. luokkien oppilaista Etelä-Suomen, Itä-Suomen ja Lapin lääneissä. Maakunnittain kattavuus vaihteli 74 prosentista 86 prosenttiin.	Nuorten elinoloissa on tapahtunut paljon muutoksia myönteiseen suuntaan. Sekä peruskoulun yläluokkalaisten että lukioalaisten vanhempien työttömyys on vähentynyt kuuden vuoden aikana.

Luopa, P., Pietikäinen, M., Jokela, J. Koulu- kiusaaminen peruskou- lun yläluokilla 2000- 2007. Opetusministeri- ön julkaisuja raportti 2008.	Tutkimuksen tavoitteena oli selvittää koulukiusaamisen ja siihen puuttumisen yleisyyt- täsekä koulukiusaamisessa tapah- tuneita muutoksia 2000-luvulla.	Kouluterveyskysely peruskoulun 8. ja 9. luokkien oppilailta suo- messä.	Vähintään kerran viikossa koulu- kiusaamisen kohteek- si joutuneiden perus- koulun kahdeksannen ja yhdeksannen luo- kan oppilaiden osuus kasvoi 6,5 prosentista 7,6 prosenttiin vuo- sista 2000/2001 vuo- siin 2006/2007.
Luopa, P., Pietikäinen, M., Jokela, J. Koulu- terveyskysely 1998- 2007: Nuorten hyvin- voinnin kehitys ja alueelliset erot. Hel- sinkin. Stakesin raport- teja, 2008.	Raportissa seurattiin muutoksia nuorten hyvinvoinnissa perus- koulun 8. ja 9. luokkien oppilai- den osalta vuosista 1988/1999 alkaen ja lukion 1. ja 2. vuosi- kurssien opiskelijoiden osalta vuosista 2000/2001 alkaen.	Kouluterveyskysely 8. ja 9. luokkien oppilailta ja lukiun 1. ja 2. vuosikurssien opiskelijoijoi- den osalta. Vastajat ovat 14-18- vuotiaita. Aineistokeruu toteutet- tiin luokkakyselyinä.	Koulukiusatuksi joutuu kaikkina vuo- sina 7-8% yläluokka- laisista, osuus on kasvussa. Koulu- kiusaamista kokee pari prosenttia lukio- laisista. Joka kym- menes oppilas kokee avun puutetta kou- lunkäyntiin ja opiske- luun liittyen. Lähes yhtä monet ovat lintsanneet useita kertoja kuukauden aikana.
Lämsä, A-L. Tuhat tarinaa lasten ja nuor- ten syrjäytymisestä lasten ja nuorten syr- jäytyminen sosiaali- huollon asiakirjojen valossa. Väitöskirja	Tarkoituksena oli kuvata ja sel- vittää lasten ja nuorten syrjäyty- misongelman laatuja dynamiik- kaa sosiaalihuollon asiakirjojen valossa.	Tutkimuksen kohdejoukkona alle 25-vuotiaat sosiaalihuollon asiakkaat ja tutkimusaineistoina sosiaalihuollon lastensuojelun ja toimeentulotuen asiakirjatiedot asiakkuuskuvauksina.	Lasten ja nuorten syrjäytyminen näyt- täytyi tutkimuksessa ennen muuta syrjäy- tymisvaarana. Siinä oli kyse myöhäismo- dernin yhteiskunnan sekä-että logiikkaa

Oulun yliopisto, 2009.			noudattavasta uhkaku- kuvasta joka liittyi paitsi sosiaalihuollon asiakkaiden erilaisiin ongelmiin, myös lasten ja nuorten syrjäytymiseen nor- maalina pidettävästä kasvusta ja kehityk- sestä.
Mäkelä, K., Kukaan ei kuule hiljaista huutoani – itsensä yksinäisiksi kokevien korkeakoulu- opiskelijoiden käsityk- siä yksinäisyyden syistä. pro gradu- tutkielma Helsingin yliopisto, 2010.	Tutkimuksessa tutkitaan korkea- kouluopiskelijoiden yksinäisyy- den syitä yksinäisten kirjoittami- en tekstien perusteella. Tutkimus on aineistolähtöistä, muttatar- kasteellaan tutkimustuloksia myös attribuutioteorian näkökulmasta.	Tutkimusaineistona on opiskeli- joiden tukikeskus Nyyti ry:n Internetissä olevan yksinäisyys- keskustelu ryhmätekstit vuosil- ta 2006 ja 2007. Keskusteluryh- mään oli tuona aikana kirjoitettu yhteensä 268 viestiä, joista 170 viestiä käsitteli yksinäisyyden syitä. Näistä viesteistä tutkitaan sisällönanalyysin keinoin sitä, mitkä seikat opiskelijat mainitsi- vat yksinäisyytensä syiksi. Pals- talle kirjoittajat olivat enimmäk- seen naisia kirjoittajien keski- iän ollessa 24,3 vuotta.	Tuloksena paljastui- vat yksinäisyyden moninaiset syyt, joista suurin osa oli kirjoittajaan itseensä- liittyviä. Kirjoittajat kiinnittivät huomiota yksinäisyyden kier- teeseen, jonka joh- dosta itsetunto heik- keni ja sosiaalisten kontaktien luominen tuntui entistä vaike- ammalta. Koulu- kiusaamisen uhriksi- joutuminen oli yksi merkittävimmistä aineistosta nousseista yksinäisyyden syistä.
Nyman, U. Erityisope- tustaustan, koulu- kiusaamiskokemusten ja aikaisemman kou- lumenestyksen yhteys opiskelijan sosiaaliseen asemaan ammatillisessa oppilaitoksessa. Pro gradu-tutkielma Jyväsk-	Tutkimuksessa selvitettiin eri- tyisopetustaustan yhteyttä amma- tillisessa koulutuksessa opiskele- vien nuorten sosiaaliseen ase- maan. Lisäksi selvitettiin, miten koulukiusaamiskokemukset ja aikaisempi koulumenestys ova- tyhteydessä sosiaaliseen ase- maan.	Aineistona olivat Niilo Mäki Instituutin Motivoimaa -hanketta varten keräämän laajemman kyselylomakkeen vastauk- set. Vastaajia oli yhteensä 1338. Alakoulussa erityisopetus- ta saaneita vastaajia oli 447 ja yläkoulussa erityisopetustasa- aneita vastaajia 369. Sosiaa- lissuhteita selvitettiin sosio-	Tulosten mukaan erityisopetustausta oli yhteydessä sosiaali- seen asemaan heiken- tävasti silloin, kun opiskelijalla oli ollut HOJKS perusopetuk- sessa. Mikäli oppi- laalla ei ollut HOJKS:a, sosiaali-

kylän yliopisto, 2010.		metrin avulla.	nen asema ei ollut heikompi tilastollisestiimerkitsevästi, vaikka opiskelija olisi saanut erityisopetusta ala- tai yläkouluaikana.
Raisamo, S. Pere, L. Lindfors, P. Tiirikainen, M. ja Rimpelä, A. Nuorten terveystapatutkimus 2011 Nuorten tupakkatuotteiden ja päihhteiden käyttö 1977-2011. Sosiaali- ja terveysministeriön raportteja ja muistioita 2011:10.	Raportissa kuvataan vuoden 2011 kyselyn tulokset tupakkatuotteiden ja alkoholinkäytön sekä sosiaalisen huumealtistuksen yleisyydestä.	Tutkimusaineistot on kerätty valtakunnallisesti edustavilta otoksilta. Tutkimustulokset perustuvat Nuorten terveystapatutkimuksessa joka toinen vuosi postikyselylläkerättyihin aineistoihin.	Huumeaineiden tarjonnan rakenne on pysynyt viimeisten 10 vuodenaikana samana. Sosiaalinen altistuminen huumeille lisääntyy molemmilla sukupuolilla, jota asenteiden sallivuus huumeidenkäyttöä ja kokeilua kohtaan vahvistaa.
Rantala, I. Nuorten syrjäytymistä ehkäisevät hankkeet tampereen seudulla. Lisensiaattityö Tampereen yipisto, 2006.	Tavoite oli kartoittaa syrjäytymistä ehkäisevähankkeet Tampereen seudun kunnissa.	Aineistonkeruumenetelmänä käytettiin sähköistä kyselylomaketta, joka lähetettiin alueen kuntien sosiaali-, terveys- ja opetusvirastojen sekä työvoimaja kansaneläketuimistojenesimiesasemassa oleville henkilöille maaliskuussa 2004.	Työttömyys köyhyys tai koulutuspaikan poisjääminen eivät automaattisesti vielä syrjäytä ketään mutta ne ovat syrjäytymisvaaraa lisääviä tekijöitä. Jokaisen kunnan alueella on meilläläään lukuisia hankkeita jokokunnan omia tai kuntien yhteisiä, yhteisöjen ja järjestöjen yksin tai yhteisesti ylläpitämiä.
Riihimäki, A. & Ronkainen, L. Nuorten syrjäytyminen aikuis-	Tavoitteena oli selvittää, millä tavoin nuorten syrjäytyminen on nähtävissä aikuissosiaalityön	Aineistona on 106 nuoren toimeentulotukipäätöksiä ja asiakaskertomuksia. Analyysimene-	Syrjäytymisriskin tunnusmerkkeinä ovat työttömyys ja/tai

sosiaalityön teksteissä. Pro gradu-tutkielma Tampereen yliopisto, 2010.	teksteissä sekä miten ja millä työvälineillä aikuissosiaalityö on pyrkinyt vastaamaan syrjäytymishaasteeseen tekstien mukaan.	telmänä käytetään teorialähtöistä sisällönanalyysiä hyödyntäen myös aineistolähtöisen sisällönanalyysin aineksia.	koulutuksen puute sekä vaihdellen asuminen ongelmat, fyysinen tai psyykinen sairaus, sosiaalisten suhteiden ongelmat tai päihteet.
Rouhiainen, H. Reunalla - Kokemuksia syrjäytymisvaarassa olevien nuorten musiikkiterapiaryhmästä. Pro gradu-tutkielma Jyväskylän yliopisto, 2006.	Tarkoituksena on selvittää syrjäytymisvaarassa olevien nuorten musiikkiterapian erityispiirteitä.	Aihetta on lähestytty kahden työparina toimineen musiikkiterapeutin kokemusten näkökulmasta. Tutkimusaineisto on analysoitu Perttulan (1995) kehittämän fenomenologisen psykologian analyysimenetelmällä.	Syrjäytyneen nuoren tavanomainen tapo olla vuorovaikutuksessa on sisäänpäin kääntyvä ja eristyvä etenkin depressiivisillä nuorilla. Puhuminen varhaisnuorille on useimmiten ikänsä puolesta vaikeaa ja ahdistavaa, mutta hiljaisuusryhmässä johtuu useimmiten siitä että nuori ei tiedä syytä pahalle ololleen.
Salminen, R. Täällä on kaikki mitä tarvii. Asuinympäristö ja sen sosiaalisuuden rakentuminen nuorten aikuisten käsityksissä. Pro gradu-tutkielma Jyväskylän yliopisto, 2005.	Tutkimuksessa perehdyttiin nuorten aikuisten asuinympäristön rakentumiseen heidän omien käsitystensä kautta.	Kahdentoista tapauksen teema-haastatteluaineisto oli kerätty Jyväskylän kaupungista ja Soitin-kunnasta erilaisissa elämäntilanteissa olevien 20-25 -vuotiaiden nuorten naisten ja miesten keskuudessa. Aineiston analyysi tapahtui fenomenografisentutkimusotteen kautta tulkiten merkityksiä laadullisin menetelmin.	Sosiaalinen asuinympäristö ja sektoreille sijoitetut asuinalueet eli omatoiminnan luonnon- ja elämysten ympäristö ovat ne, jotka vaikuttavat nuoren aikuisen tyytyväisyyteen asuinympäristössään.
Sutela, S. Kyllä tästä! Nuoret peruskoulun ja toisen koulutustason välivaiheessa.	Tutkielmassa pohditaan sitä, mitä kaikkia syitä nuorten toisen asteen koulutukseen hakemattomuuteen tai sen keskeyttämiseen	Tutkimuksessa on haastateltu kymmentä nuorta, jotka olivat asiakkaina Tampereen Akuprojektissa. Lähestymistapana	Koulukiusaamisella voi olla radikaalit seuraukset opintomenestykselle sekä

Pro gradu - tutkielma Jyväskylän yliopisto, 2005.	on ja ovatko nämä nuoret syrjäytyjiä vai eivät sekä mitkä ovat heidän elämänhallinnalliset kykynsä.	käytetään fenomenologiaa ja sosiaalistakonstruktionismia.	jatkokoulutukseen pääsemiselle sekä että syrjäytymiskehityksen alkamiselle. Ihmisen minäkuva muotoutuu sosiaalisten kokemusten ja etenkin muilta ihmisiltä saadun palautteen pohjalta ja siten koululla on suuri merkitys lapsen minäkuvan muokkaamisessa.
Taskinen, T. ”Pelasin opintolainani viidessä minuutissa” Tutkimus nuorten ongelmapelaajien pelihistoriainoista. pro gradu- tutkielma, Kuopion yliopisto, 2007.	Tutkimuksen tarkoituksena oli selvittää nuorten ongelmapelaajien kokemuksia ja tulkintoja omasta rahapelien pelaamisesta.	Kohderyhmään kuuluivat 18–29-vuotiaat nuoret aikuiset, joilla on omakohtaisia kokemuksia ongelmapelaamisesta ja mahdollisesta peliriippuvuudesta.	Tutkimuksen perusteella ongelmapelaaminen on monitasoinen ja vakava ongelma myös nuorten keskuudessa. Peliongelmallalla on ollut merkittäviä taloudellisia, psyykkisiä, fyysisiä ja sosiaalisia vaikutuksia nuorten elämään.
Toivonen, E. Sosiaalinen tuki: Vertaileva tutkimus suomalaisten ja yhdysvaltalaisien nuorten saaman sosiaalisen tuen määrästä ja merkityksestä. Pro gradu-tutkielma Hämeenlinna kasvatustieteiden tiedekunta, 2009.	Tarkoituksena oli hakea vastausta kysymykseen, eroaako suomalaisten ja yhdysvaltalaisien nuorten saama sosiaalisen tuen määrä ja eroaako sen merkitys nuorten masentuneisuuteen.	Tutkimuksen aineisto muodostui Suomessa vuonna 2004 kerätystä Nuorisokyselystä sekä Yhdysvalloissa keväällä 2007 kerätystä YouthStudy 2007 aineistosta. Tutkimus on vertaileva tutkimus, jossa on piirteitä kasvatustieteistä, psykologiasta sekä sosiaalitieteistä. Tyypiltään tutkimus on kvantitatiivinen Survey- tutkimus	Sosiaalisen tuen ja masentuneisuuden välillä on yhteys. Ne nuoret jotka eivät saa sosiaalista tukea ovat selvästi masentuneempia kuin , ne nuoret jotka saavat sosiaalista tukea. Vanhempien tuen puute on havaittu merkitykselliseksi.

Vilppola, T. Reaalipedagoginen toimintaprosessi- sosiaalipedagogisen työn sovellus koulutuksesta syrjäytymässä olevien nuorten kokonaisvaltaisessa tukemisessa. Oulun yliopisto, 2007.	Tarkoituksena oli kuvata koulutuksesta syrjäytymässä olevien 15–17-vuotiaiden nuorten erityisluokkaopetuksessa toteutettua reaalipedagogista toimintaprosessia. Lisäksi tutkittiin reaalipedagogisen toiminnan toteutumista ja kehittymistä koulutuksesta syrjäytymässä olevien nuorten kohdalla.	Kohderyhmän muodosti 74 oululaista, Tuomontupa-luokkaa vuosina 1992–1998 käynyttä oppilasta. Oppilaat olivat 15–17-vuotiaita, koulunsa keskeyttäneitä tai keskeyttämässä olevia nuoria. Tutkimus toteutettiin sosiaalipedagogisena toimintatutkimuksena, jossa käytettiin eri tutkimusmenetelmiä tiedon keruuseen. Tutkimusmetodeina käytettiin etnografista havainnointia ja tulkintaa sekä sosiaalipedagogista osallistuvaa toimintatutkimusta.	Tutkimustulokset osoittavat, että reaalipedagogisen toimintaprosessin avulla voidaan puuttua nuorten koulutukselliseen syrjäytymiseen.
Oikkarinen, R. Koulukiusaamista kokeneiden nuorten aikuisten kokemuksia ystävyys-suhteista. Pro gradu-tutkielma. Jyväskylän yliopisto, 2010.	Tutkimuksen tavoitteena oli kuvata, millaisia kokemuksia koulu-kiusaamista kokeneilla nuorilla aikuisilla on ystävyys-suhteistaan kouluaikana ja nykyisin.	Kohderyhmänä 18-25-vuotiaat nuoret aikuiset, jotka ovat kokeneet itsensä koulukiusatuiksi jossakin elämänsä vaiheessa. Tutkimusmenetelmänä on kyse-lylomake, joka on laadittu Jyväskylän yliopiston ylläpitämään Korppi-tietojärjestelmään.	Koulukiusaaminen vaikuttaa tavalla tai toisella sitä kokeneiden myöhempiin ystävyys-suhteisiin. Koulukiusaamista kokeneet kokivat erityisen tasapainoisiksi ja vastavuoroisiksi ystävyys-suhteet toisten koulukiusaamista kokeneiden kanssa.